

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
2025 YILININ NİSAN AYINDA ÜLKEMİZDE GERÇEKLEŞEN ZİRAİ
DON OLAYININ SONUÇLARININ ARAŞTIRILMASI, ÜRETİCİLERİN
VE TARIMSAL ÜRÜNLERİN UĞRADIĞI ZARARLARIN TESPİTİ VE
GELECEKTE YAŞANABİLECEK BENZER OLAYLARIN ETKİLERİNİN
EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU
(10/2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613)
BURDUR ÇALIŞTAY TUTANAKLARI

-----0-----

4 Temmuz 2025 Cuma

-----0-----

- TBMM Zirai Don Olayını Araştırma Komisyonu Çalıştayı Açılış Konuşmaları
- İklim Değişikliği ve Tarımsal Gelecek, Riskler, Fırsatlar ve Politikalar Konulu Oturum

4 Temmuz 2025 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.30

BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)

BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKÇİ (Malatya)

SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)

KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)

---- 0 ----

(Türkiye Büyük Millet Meclisi Zirai Don Olayını Araştırma Komisyonu Çalıştayı Açılış Konuşmaları-Burdur)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Sayın Bakan Yardımcımız salonumuza teşrif etmişlerdir, kendilerine hoş geldiniz diyoruz, hoş geldiniz Sayın Bakan Yardımcım.

Basın mensubu arkadaşlarımıza teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Sayın Bakan Yardımcım, Sayın Valilerim, Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyon Başkanı ve Komisyon üyesi milletvekilleri, protokolümüzün değerli üyeleri, kıymetli akademisyenler, sektör temsilcileri ve ilgili kurum temsilcileri, basınımızın güzide temsilcileri; Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Profesör Doktor Sayın Numan Kurtulmuş'un himayelerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Zirai Don Olayını Araştırma Komisyonu tarafından düzenlenen çalıştaya hepimiz hoş geldiniz, şeref verdiniz. (Alkışlar)

Kıymetli konuklarımız, bugün, burada sadece ülkemizde meydana gelen zirai don olayının etkilerini değerlendirmekle kalmayacak, aynı zamanda iklim değişikliğinin tarım ve gıda sistemlerine etkilerini, sürdürülebilir tarımsal üretim politikalarını ve tarımsal sigortaları çok yönlü bir bilimsel perspektiften ele almak üzere bir araya gelmiş bulunuyoruz.

Çalıştayımız iki ana başlık altında eş zamanlı olarak yürütülecek, bilimsel oturumlarla devam edecektir. Birinci çalıştayımız, iklim değişikliği gerçeğinde sürdürülebilir tarım; ikinci çalıştayımız ise sürdürülebilir tarımsal üretim için Türkiye'de tarımsal sigortaların yeniden yapılandırılması konularını ele alacak. Bu program kapsamında, Tarım ve Orman Bakanlığımızın üst düzey yöneticileri, üniversitelerimizden değerli akademisyenler, ilgili kamu kurumları ve özel sektör temsilcileri bilgi ve deneyimlerini paylaşarak çözüm önerileri gerçekleştirecektir. Bu çalıştay sadece mevcut zararı tespit etmeyi değil, aynı zamanda tarım sektörümüzü iklim risklerine karşı daha dirençli hâle getirmeyi, üreticilerimizin mağduriyetlerini azaltmayı ve kamu destek mekanizmalarını daha etkin hâle getirmeyi amaçlamaktadır. Elde edilecek çıktılar hem Komisyon bildirimine katkı sağlayacak hem de kamu politikalarının şekillendirilmesine bilimsel zemin sunacak olan çalıştayımıza katılımlarınızdan dolayı hepimize teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklarımız, çalıştayımıza geçmeden önce, sizleri Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve aziz şehitlerimiz anısına saygı duruşuna ardından İstiklal Marşı'mızı okumaya davet ediyorum.

(Saygı duruşunda bulunuldu)

(İstiklal Marşı)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Sayın Bakan Yardımcım, çok kıymetli konuklarımız; şimdi sizlerle Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız Profesör Doktor Sayın Numan Kurtulmuş'un mesajlarını paylaşmak istiyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zirai Don Olayını Araştırma Komisyonu Başkanlığımızca gerçekleştirilecek çalıştayımızın hayırlara vesile olmasını temenni ederek tüm arkadaşlarımıza başarılar diliyorum.

Bildiğiniz üzere, 2025 yılı içerisinde Türkiye'nin birçok bölgesinde meydana gelen zirai don olayları, tarımsal üretimi ve gıda arz güvenliğini ciddi şekilde etkilemiştir. Bu mesele partiler üstü bir konudur, toplumsal ve millî bir meseledir. Zirai don afetinin etkilerini ve zararını incelemek, sürdürülebilir çözümleri geliştirmek ve tarım sigortası sistemini yeniden değerlendirmek amacıyla konunun tüm paydaşlarını bir araya getirmeyi hedefledik. Ülkemizin iklim direncine sahip ve sürdürülebilir tarım hedeflerinin oluşturulmasına önemli bir katkı sunacağını düşündüğümüz bu çalıştayımız ülkemizin geleceğine de ışık tutmaktadır.

Bu arada, maruz kaldığımız don olaylarının küresel iklim değişikliği üst başlığında değerlendirilecek önemli vakalardan olduğu aşîkârdır. Toplamların geleceğine dair en önemli meselelerden olan iklim krizine bağıli radikal dönüşümler, değışimler, altüst oluşlar karşısında alınması gereken tedbirleri bu çalıştayımızda konuşacağız. İklim risklerine karşı tarım sektörümüzün uyum yeteneğini artıracak ve sürdürülebilirliğini sağlayacak yeni stratejileri tartışacağız. Çalıştayımızın tarım emekçilerini ilgilendiren kısımdaysa tarım sigortaları sisteminin kurulduğu günden bu yana işleyişi ve sektör çalışanlarına desteklerini ve yeni talepleri gözden geçirip değerlendirmeye tabi tutacağız. Elbette çalıştayımızın getireceğı tüm çözüm önerileri, ekosistem dengesine ve odağında insan olan temel yaklaşımımıza bütüncül bir bakışı getirmektedir.

Katılımcılarımıza çok teşekkür ederim.

Çalıştayımızın milletimize olumlu sonuçlar getirmesini dilerim.

Prof. Dr. Numan Kurtulmuş
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

Değerli konuklarımız, şimdi, konuşmalarını yapmak üzere Belediye Başkanımız Sayın Ali Orkun Ercengiz'i kürsüye davet ediyorum. (Alkışlar)

BURDUR BELEDİYE BAŞKANI ALİ ORKUN ERCENGİZ - Sayın Bakan Yardımcım, Sayın Valilerim, kıymetli milletvekilleri, protokolün saygıdeğer üyeleri, kıymetli hazırın; öncelikle sizleri kentim adına, Burdur Belediyesi adına saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

Hepimiz hoş geldiniz.

Sayın Bakan Yardımcım, kıymetli konuklar; bugün burada "doğa olayı" olarak bildiğimiz ancak sonuçları felakete dönmüş zirai donu tartışmak ve özellikle bölgemizde yarattığı hasarı tespit etmek, iklim krizine yönelik birtakım saptamalar yaparak bölgemiz ve ülkemiz adına neler yapabiliriz, bunları konuşmak üzere önemli katılımcıların olduğu bir çalıştay gerçekleştiriyoruz. Ben bölge milletvekillerimize de çok teşekkür ediyorum. Bölgemizdeki sıkıntının, zirai don neticesinde oluşan hasarın ve tarım ve hayvancılık bölgesi olarak önemli bir katma değer yaratan Burdur'un, nitelikli üretime de girdiler anlamında iyi bir sonuç veren Burdur kentinin bu anlamda zararının karşılanması için değerli olduğunu düşünüyorum.

Tabii, biz bugün burada bir doğa olayının felakete dönüşmesini konuşup tartışacakken -aslında Sayın Bakanımız da bizlerle birlikte olacaktı- başka bir felaketi yaşamış olmanın da üzüntüsünü sizlerle paylaşmak istiyorum. Malumunuz, önemli bir orman yangınıyla karşı karşıyayız. Maalesef, Türkiye'nin her yıl belli bir ekili dikili alanını, ormanını kaybediyoruz, akciğerlerimizi yitiriyoruz. Bu anlamda da üzüntümü sizlerle paylaşmak istiyorum. Bölgedeki yangınlara müdahale anlamında elimizden gelen katkıyı veriyoruz ancak bu ormanları yitirmemek için daha fazla önlem alınması gerektiğine de inanıyorum.

Sayın Bakan Yardımcım, kıymetli konuklar; Burdur sizlerin bizlerden daha iyi bildiği üzere, tarım ve hayvancılıkta önemli katma değer yaratan bir kent. Bu yıl maalesef hayvancılıkta istediğimiz sonuçlara ulaşamadığımız yönünde birtakım sonuçları görüyoruz, maalesef bunun üzerine bir de tarımda zirai don vakasıyla beraber çiftçimizin biraz umudunun kırıldığını ve üretimden uzaklaşabilme ihtimali olduğunu da maalesef tespit etmiş bulunuyoruz. Umuyorum, bugün, buradan ve diğer komisyon üyelerimizle birlikte tüm Türkiye'yi gezerken zirai dondan etkilenen tüm üreten yurttaşlarımızın zararının karşılanarak üretimde kalabilmesi için, en azından yeni sezona yetişebilmesi için bu sürecin daha hızlı yürümesini de umut ediyorum.

Ben Sayın Bakanımıza iletmek üzere Sayın Bakan Yardımcımıza da Burdur Gölü'yle ilgili bir mesaj vermek isterim: Benim sosyal medya hesabım olan X, eski ismiyle Twitter'da sabitlediğim Burdur Gölü'nün kurumaması için ana akım medya gazetesine verdiğim bir demecin o gün gazetede manşet olduğunu ve o günden bugüne Burdur Gölü'yle ilgili yapılan sayısız çalışmanın, yaptığımız çalıştayların sonuçlarıyla ilgili bir adım öteye gidemediğimizi. Burdur Gölü'nün özellikle bölgenin iklimlenmesi açısından en başında önemli bir değer olduğunu ifade etmek isterim Sayın Bakan Yardımcım. Zira, şu anda hacmen ve yüzey ölçümü açısından yüzde 50'sine yakın bir alanı ve hacmi kaybetmiş Burdur Gölü can çekişiyor. Bu, tabii, bir açılış konuşmasında çok detaylara girmek istemem, bizden sonraki konuşmacıların da hakkında girmek istemiyorum ancak buradan, bugün sizlerin vasıtasıyla tüm Bakanlığımıza, tıpkı Eğirdir Gölü'ne yapılan -ki doğru bulduğumu da ifade etmek isterim- yatırım planlaması gibi Burdur Gölü'ne de Burdur Gölü'ne bir can suyu olabilecek veya sekonder anlamda yapılabilecek tüm planlamalara her türlü katkı vermeye hazır olduğumuzu ifade ederek hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Konuşmalarından dolayı Sayın Belediye Başkanımıza teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklarımız, şimdi konuşmalarını yapmak üzere ilimiz Milletvekili Sayın İzzet Akbulut'u kürsüye davet ediyorum. (Alkışlar)

İZZET AKBULUT (Burdur) - Sayın Bakan Yardımcım, çok saygıdeğer valilerim, çok kıymetli ilimize, şehrimize gelen milletvekillerim, kıymetli Burdur'umuzun milletvekilleri, çok saygıdeğer Burdur Belediye Başkanım, çok kıymetli hazırun, çok saygıdeğer katılımcılar; ben de öncelikle hepinizi sevgiyle, saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Öncelikle, zirai don çalışmamızın, Meclisimizde oluşturulan Komisyonun çalışmalarını çok önemseyeceğimizi belirterek konuşmama başlamak isterim. Ayriyeten, Komisyon Başkanlığımızı yürüten Burdur Milletvekili, beraber Ankara'da Burdur'umuz için mesai yaptığım kıymetli Adem Hocamı da tekrar görevinden dolayı tebrik ediyor, çalışmalarında da başarılar diliyorum.

Evet, beklenti Komisyonumuzdan çok fazla, çok büyük, özellikle Türkiye'nin dört bir yanında yaşandığı için muhakkak ve muhakkak Komisyon çalışmalarının sonucunda vatandaşlarımız don olayıyla, zirai don olayıyla karşılaştığı zararın karşılanmasını bekliyorlar. Bu anlamda, tabii, TARSİM'de aynı şekilde şu anda beklemede herhangi bir şekilde, herhangi bir zarara uğrayan yurttaşımıza ulaşabilmiş değiller ve bu anlamda Komisyon çalışmalarımızın ivedilikle tamamlanıp TARSİM'den gerekli ödemelerin, gerekli yardımların yapılmasını tüm Türkiye'de bekliyoruz.

Tabii, Burdur'da da biliyorsunuz, tarım ve hayvancılık az önce kıymetli belediye başkanım da ifade etti tarım ve hayvancılığın yoğun yaşandığı illerden bir tanesi. Tabii, "Bu sene don oldu, seneye Allah kerim." diyen, kendi yiyeceğini, içeceğini eken, diken çiftçilerimiz bir nebze, bir de bu işin üretiminde olan, ticaretinde olan kıymetli çiftçilerimiz de var, üreticilerimiz de var. Özellikle bunların yaşadığı zirai donla alakalı sıkıntıların çok hızlı bir şekilde tutanak hâline getirilip, rakamların çok hızlı bir şekilde belirlenip, yine muhakkak ve muhakkak bu zararların karşılanmasını bekliyoruz.

Tabii, umarım şunu da bekliyoruz kıymetli Komisyon Başkanımız ve değerli Komisyon üyelerimizden dağ fare doğurmasını istiyoruz yani beklentiler bu kadar yüksekken bunun altında bir sonuçla karşılaşmak bizleri üzer. Tabii, "Tarım ve Hayvancılık" dedik, Burdur'un dört bir yanında gerçekten de muazzam derecede ürünler üretiliyor. Bununla alakalı kıymetli Bakan Yardımcımızdan Tarım Bakanımıza iletmek üzere... Tabii, bizler Mecliste zaten kıymetli milletvekillerimle beraber iletiyoruz ama tabii, bu tür platformlarda sesimizi hep birlikte çoğaltmak gerekiyor. Az sonra bir sürü katılımcıyla konuşma yapacak, Burdur'la alakalı muhakkak önemli fikir ve görüşlerini de ileteceklerdir ama bizler Burdur'da tarım faaliyetlerinin daha yoğun bir şekilde yaşanabileceği konusunda Bakanlıktan destekler istiyoruz. Örneğin, ne desteği istiyoruz? Burdur'umuzun biliyorsunuz İnsuyu havzasında fasulye yetişiyor, muazzam derecede kaliteli fasulye yetişiyor, dünyaya gidebilecek kalitede yetişiyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bir şey söyleyebilir miyim?

İZZET AKBULUT (Burdur) - Buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bize niye göndermediler?

İZZET AKBULUT (Burdur) - Hemen gönderelim Sayın Vekilim, doğru, eksiklik bizimdir.

Bu anlamda bunun üretimini artırabilecek katkı istiyoruz. Keza, aynı şekilde Bucak'ımız biliyorsunuz, Burdur'umuzun merkezden sonra en büyük ilçesi, salep üretimiyle, bir zamanlar tütünyle muazzam derecede üretim yapan bir ilçemiz de sizlerden destek bekliyoruz. Yine, seracılık faaliyetleri muazzam derece yoğundur. Mesela, Çaldır'ımızın Söğüt beldesi vardır ki orada yetişen söğüt domatesi çok dayanıklı olduğu için dünyanın dört bir yanına dağılılabılır. İlimizde mesela süt üretimi çok fazla.

Süt üretimimizle beraber şeker pancarımız üretiliyor. Mesela, bununla alakalı, hem süt üretimine katkı sunacak hem de pancar üretimine katkı sunacak örneğin fabrikaların açılışını yine bakanlığımızdan ya da özel sektörün bu yönde desteklenmesini... Çünkü ilimiz yatırıma çok elverişli bir bölgede değil. Bu anlamda Bakanlıktan bazı beklediklerimiz var. Yine, et ithalatına artık son verilmesini Bakanlığımızdan rica ediyoruz et üreticilerimiz adına.

Sütle alakalı son bir şey söyleyip konuşmamı bırakacağım. Biliyorsunuz, süt fiyatları yılbaşında belirlendi Ulusal Süt Konseyi tarafından ve Burdur'umuzda Et ve Süt Kurumu olmadığı için Sayın Bakanım, bunu da muhakkak ve muhakkak istiyoruz, Et ve Süt Kurumunu böyle süt üretiminin yoğun yaşandığı bir ilde görmek istiyoruz ki süt üreticilerimizin üretimlerindeki yaptıkları fiyatların en azından bir garantisi olsun. Bu anlamda yem fiyatlarına gelen, her geçen gün yapılan zamlara baktığımızda, süt fiyatlarının yerinde kalmasını istemiyoruz. Süt üreticilerimiz yaşadığı mağduriyet konusunda da kıymetli Bakan Yardımcımızdan, kıymetli Bakanımızdan, kıymetli Bakanlık çalışanlarımızdan muhakkak ve muhakkak yardım bekliyor diyorum.

Hepinizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

Sağ olun, var olun. (Alkışlar)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Konuşmalarından dolayı sayın milletvekilimize teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklarımız, şimdi konuşmalarını yapmak üzere ilimiz Milletvekili Sayın Mustafa Oğuz'u kürsüye davet ediyorum. (Alkışlar)

MUSTAFA OĞUZ (Burdur) - Sayın Bakan Yardımcım, kıymetli Valilerim, Don Araştırma Komisyonunun kıymetli üyeleri, değerli milletvekilleri, kıymetli Bakanlığımız çalışanı genel müdürlerimiz ve Ankara'dan, Türkiye'nin birçok kısmından ilimize misafir olarak gelen kıymetli katılımcılar, ben de öncelikle hepinizi saygıyla, sevgiyle, muhabbetle selamlıyorum. Güller, göller, gönüller diyarı Burdur'umuza da hoş geldiniz diyerek konuşmamıza başlayalım.

Evet, Don Araştırma Komisyonunun çalıştayının toplantıların bir kısmı olan bugünkü görüşmelerin de Burdur'umuzda yapılacak olması zannedersen hem Komisyon Başkanımız Adem Hocamızın bir eseri hem de burada maalesef öngörülmeden, tıpkı Türkiye'nin birçok kısmında yaşanan don olayının Burdur'umuzda da yaşanması sebebiyle çalıştayın da burada olması bizler için memnuniyet verici.

"Sürdürülebilir tarım politikası" dedik, sürdürülebilir tarım politikaları için gerek sahada uygulanan gerekse bakanlığımızın hem çiftçilerimize hem de hayvancılık yapan hemşehrilerimizi korur şekilde yaptığı uygulamaların da bire bir takipçisiyiz. Tıpkı hiçbirimizin tasvip etmediği doğal olaylar sebebiyle olan zararların ve vatandaşlarımızın karşılaştığı mağduriyetlerin aynı bu don zararlarıyla alakalı da devletimizin en kısa zamanda gerekeni yapacağından da şüphemiz yok. Keza bununla alakalı gerek Cumhurbaşkanımız gerekse Tarım Bakanımızın da süreçte açıklamaları oldu. Şu andaki çalışan Komisyonun da raporları doğrultusunda inşallah tüm hemşehrilerimizin mağduriyetlerinin de giderileceğini düşünüyorum. Ben bizden sonra konuşmacıların da olacağını düşünerek tekrardan Burdur'umuza hoş geldiniz diyorum.

Hepinize saygılarımı sunuyorum. (Alkışlar)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Sayın Milletvekilimize teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklarımız, şimdi konuşmalarını yapmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Zirai Don Olayını Araştırma Komisyonu Başkanı ve ilimiz Milletvekili Profesör Doktor Sayın Adem Korkmaz'ı kürsüye davet ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sayın Bakan Yardımcım, çok kıymetli valilerimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Zirai Don Olayını Araştırma Komisyonunun çok değerli üyeleri, çalıştay için ülkemizin dört bir tarafından, üniversitelerinden, kamu kurumlarından, özel sektörden bugünkü programa fikrî emeklerini millet yararına sunmak için ilimize gelmiş olan çok değerli misafirler, kıymetli basın mensupları ve Burdur ve Isparta ilimizin çok değerli mülki ve idari yöneticileri; hepinize hoş geldiniz diyorum.

Malumunuz, ülkemizde şubat, mart ve en son olarak da nisan ayının 9, 10, 11, 12'si arasında tarihte öngörülmemiş derecede, sürede ve uzunlukta yaşanmış bir zirai don hadisesi var ve bu hadise hemen yaşanır yaşanmaz bir gün sonra Ankara'da Tarım Bakanlığımızın konuya acil müdahalesi ve konu hakkında bir kamuoyu bilgilendirmesi, o gün akşam yine Sayın Cumhurbaşkanımızın da zirai don hadisesinden mağdur olan üreticilerin, çiftçilerin 12 Nisana kadar olan girdi giderlerinin, masraflarının hasarları oranınca ödeneceğine ilişkin bir açıklamasıyla toplumumuz bir anlamda bir nefes aldı, rahatladı. Ancak Meclisimizdeki bütün grupların ortak önergesiyle kurulmuş olan bir Zirai Don Komisyonu teşekkül etti, ettirildi. Bu vesileyle biz de elbette idareimizin yani Bakanlığımızın ilk günden itibaren sahada tespit çalışmaları ve üreticinin yanında bulunduğunu müşahade ettik, gözlemledik. Tabii, saha gezilerinde de gözden kaçanlar ya da vatandaşın içinde bulunduğu durumun daha net bir şekilde, bizi gördüğü, zirai donun boyutlarının, farklı boyutlarının, farklı yansımalarının bunun sadece tarımsal üretimde bulunanların uğramış olduğu bir mesele olmadığı... Birçok ilde, bir ya da iki ürüne bağlı ekonomisi olan illerde, Malatya gibi çok belirgin, belki diğer illerde Niğde'de, Karaman'da, meyveciliğin hâkim olduğu ve il ekonomisinin doğrudan bu tarımsal ürünlere bağlı olduğu yerlerde etki sandığımızdan daha derin, daha çok boyutlu. Bazı ürünlerde gelecek yıl da meyve veremeyeceğinin çünkü tarımsal üretimde meyvelerin davranış biçimleri farklı farklı, meyve gözlerini bu yıldan veren kiraz gibi ürünlerin, hasarın şiddetli olduğu yerlerde bu meyve gözlerinin de kurduğunu, bu gelecek yıl içinde ağaç dallarının kurduğunu gördük birçok yerde, gövdelerden bu sene yeni şahlar veriyor bunlar ve biliyorsunuz meyvecilikte o şahların gelecek yıl ürün vermesi de zor bir sonraki yıla meyve gözlerini açacak gibi yani ekonomik, üretimsel, sosyolojik ve etkisi gelecek yıllarda da derin bir şekilde devam edecek bir mesele olduğunun zaten analizleri yapıyor ama bunu biz yerinde müşahade ederek bu konuları net bir şekilde gözlemledik ve birinci grup ziyaretimizde, Malatya'dan başlayıp Malatya, Adıyaman, Maraş, Adana, Osmaniye, Hatay, Mersin, Niğde, Kayseri ve Karaman'ı kapsayan 13 ilde etkileşimli yaptığımız çalışmalar sonucunda Bakanlığımıza bir ön rapor gönderdik ve bu raporu da ittifakla gönderdik yani komisyonumuzda herhangi bir oylamaya da ihtiyaç duymadan çünkü doğrudan tespit ettiğimiz şeyleri hiçbir şeye gerek duymadan aktardık. Elbette bizim Komisyonumuzun esasında sorumluluğu, bir boyutu buydu. Yani bir tabloyu farklı bir gözle, farklı bir bakış açısıyla; bazen bir çiftçiden, bazen bir muhtardan, bazen ziraat odası başkanından, bir akademisyenden, girişimciden dinleyerek belki istatistiklerin söyleyemediklerini... Çünkü istatistik bir yüzey taramasıdır yani size bir veri gelir ama bu istatistiğin altında neler olduğunu, ayrıntılarını da ifade etmek gerekiyor. Hakikaten, depremden sonra, hele deprem bölgesinde de

gördüğümüz bu. Yani ülke ekonomisini biraz sessiz ama derinden etkileyen bu mesele üzerinde sadece zarara uğrayan çiftçilerin 12 Nisana kadar olan zararlarının tazminiyle sınırlanmayacak birtakım başka politik enstrümanların da geliştirilmesi gerektiğini, özellikle üreticilerin, ölçekli üreticilerin... Yani daha endüstriyel, daha büyük ölçekli üreticilerinin problemleri farklı boyutta, onlar daha çok acil devletin vereceği destekten ziyade daha finansal enstrümanlar istiyorlar çünkü yeni yatırımlar yapılmış ve bu yatırımların vadeleri ve kredileri genellikle hasat sezonuna; e, bu sene hasat yok, belki seneye hasat yok. Yani iki üç yıl ötelemeli, düşük faizli, sübvansiyonlu kredi talepleri çok çok net yani devletimizin vereceği destekten ziyade... Tabii, küçük ölçekli üreticiler daha çok bu desteği bekliyor ama orta ve daha ölçekli üreticiler daha çok finansal araçlara ulaşmak... Çünkü sürdürülebilirlikleri var, yatırımları yarım kalmış, bunları ödemeleri gerekiyor gibi. Bunun dışında, işte, Türkiye'deki Çiftçi Kayıt Sistemi'nin esasında bir meselesini net gözlemledik, yüzde 30'lar düzeyinde. Zirai dondan hasar görmesine rağmen ÇKS kaydı olmadığı için devlet desteğinden de yararlanamayacaklar var, buna mutlaka, bu döneme ilişkin... Sayın Bakanımız da arz ettik, Sayın Bakan Yardımcımız da burada, tekrar söyleme gereği hissediyorum.

Bunları sahada gözlemledikten sonra yani konunun, bu zirai don hadisesini 3 noktada biz topladık yaklaşımımızı. Birincisi, idari önlemler. Zaten Bakanlığımız ilk gecedan itibaren bütün gittiğimiz yerlerde, tarım il müdürlerimiz, valilerimizin koordinasyonunda, sahada, etkin bir şekilde, kendi güçlerinin yettiği kadar mücadele araçlarını kullanmışlar, bilgilendirmişler; hemen akabinde... Çünkü ilk zirai don -burada ziraat mühendisi arkadaşlarımız var- hadise meydana geldikten bir müddet sonra ağaçlar kurumalar gösteriyor. İşte, bir kısmı "Biz burayı keselim mi?" falan, müdahale edilmiş ve "Dokunmayın." Çünkü şu anda kesmenin anlamı yok bir müddet sonra ağaçlar kendilerini yenileme çabası içerisinde bulunacaklar falan, bunların hepsinin mahallelerde, kahvelerde, cuma sohbetlerinde konu edildiğini bizzatıhi gözlemledik, bunu da raporumuza yazdık, bu anlamda konunun idari, yönetim boyutundaki Bakanlığımızın çalışmalarını, bütün teşkilat olarak, Bakanımız, Bakan Yardımcımız; Komisyon olarak kendilerine tekrar teşekkür ediyoruz.

İşin ikinci boyutu da siyasi boyutu. İşte, siyasi boyutuna bir komisyon teşekkül ettirdi, biz de bu misyonu üstleniyoruz. Genellikle yani idari boyutla eş, paralel bir özdeşen çalışmaları da yapalım ki bu düzen daha sağlıklı bir şekilde kurulsun, eksiklikler ya da yeni bakış açılarını mutlak ortaya koymak lazım.

Üçüncü baktığımız nokta ise konunun teknik ve bilimsel yönü. Eyvallah, zaten Zirai Don Araştırma Komisyonunun kuruluş ismi de böyle, yaşanan zirai don olayını araştırma ve gelecekte benzer durumlar ortaya çıktığında da bunun nasıl önleneceğine ilişkin çözümlerin araştırılması noktasında olduğu için de bugün şehrimizde 2 ayrı konuda birbirini tamamlayan, 2 ayrı konuda bir fikir dünyasının, fikir emekçilerinin çalışmalarını da alarak hem Meclisimize hem Bakanlığımıza hem akademiye ışık tutacak... Bunlardan birincisi, iklim değişikliği gerçeğini de artık bunun bir gerçek olduğunu kabul ediyoruz hepimiz. İklim değişikliğinin iklim davranışlarını, mevsimsel davranışlarını yakından etkilemesi sebebiyle en çok bitkisel üretimi çok yakinen etkiliyor gerek hububatları, tarla bitkilerini gerekse meyve üretimini. Bu durumda, geleceğe yönelik ne gibi perspektifler ortaya koymak lazım, bir ekibimiz bunu çalışacak.

İkinci konu, sahada gördüğümüz en önemli meselenin TARSİM meselesi olduğunu... Yani öyle ifade ettim ben, hani bu bizim Komisyonun kötü adamı TARSİM çıktı. Şimdi, TARSİM olayını tabii Türkiye, dünyada ilk örneklerinden biri, kendince çok verimli ve çok başarılı çalışmaları olan bir teşkilat ama bir sigorta sistemi üzerine inşa edilmiş, devletimiz de buradan bir tür üretici lehine poliçe hizmeti satın alıyor ve aktüeryal denge üzerinden giden bir sistem. Yani TARSİM'e siz bir sigortaya gittiğiniz zaman az çok neyi, ne kadar sigorta ettirdiğinizi, ettireceğinizi biliyorsunuz ama Türkiye'de bu konu bu zirai don olayıyla toplum nezdinde çok güçlü bir yere oturmadığını, daha çok kredi sebebiyle bankalar nezdinde bazen poliçe kapsamının içeriğinin yeterince anlaşılmadığını hatta mümkünse insanlar en düşük primli şeyleri poliçeleri tercih ederek bir an önce krediyi almak gibi bir amaç olmaktan ziyade bir araç vazifesi gördüğünü gözlemledik. Yine, TARSİM'in sigorta poliçesi kapsamının sınırları bakımından yani ne zaman başlayacağı, ürünün işte, çiçeklenme dönemi gibi işte bu zirai don da ağaçlar kurumuş. Şimdi, burada dallar kurmuş, bırakın çiçeklenmeyi gibi esasında zirai don meselesi bizim Türkiye'de sürdürülebilir tarım ve tarımsal sigortalar konusunu bütün boyutlarıyla masaya yatırma imkânı da verdi. Belki bunu da bugün yapacağımız çalışmalarda enine boyuna... Tabii bu yetmeyecektir, bir çalıştayla bu işlerin bitmesi, kapanması mümkün değil ama en azından biz konuya bir işaret etmek, önemine bir virgül koymak bakımından çok önem taşıdığını düşünüyorum. Yani sürdürülebilir tarım meselesi ve bunu bütünleyen bir tarımsal sigorta. Bakanlığımız bu yıl hayata koydu, biliyorsunuz, planlı tarım modeline geçtik, planlı üretim modeline geçildi. Bu planlı üretimde işte, üreticinin bugün başına zirai don hadisesi geldi, yarın dolu gelecek, öbür gün kuraklık gelecek. Benim bahçemde bir sezonda bütün ürünümü yağmurdan kaybettim. Hasada üç gün kala üç gün aralıksız bir yağmur yağdı ve bütün meyve çatladı, kayboldu gitti. Yağmur, rüzgâr çok sayıda şey var. Yani üretici üretimini yaparken başına ne geleceğini düşünmeden, başına ne gelirse gelsin hem giderlerimi hem de temel gelirim bir kısmını kazanabileceğine inanan bir güvence sistemine ihtiyaç var. Bugünkü klasik anlamda TARSİM sigortası mantığının buna cevap verme ihtimali yok. O zaman bunun başka bir bakış açısıyla yani tarımın sürdürülebilirliği, gıdanın stratejik önemi bakış açısıyla devletin başka bir politik zeminde bunu tartışması gerektiğini düşünüyoruz. Ben kendi fikrimi söylüyorum. Yani insanlar ne ekerlerse eksinler ister arz fazlası olsun, ister bir başına herhangi bir zirai, iklimsel bir sıkıntı gelsin, bu bahçeden, bu üretimden... Planlı üretimle bunu biz entegre ettiğimiz zaman zaten yani herkesin kafasına göre bir şey ekmeyeceğini, dikmeyeceğini de var saydığımızda o zaman burada güvence sisteminin çok daha güçlü bir fon, istikrar fonu gibi ya da TARSİM'i ikiye bölerek bir kısmını zorunlu -yani işte bugün Cumhurbaşkanımızın talimatıyla giderlerini ödeyeceğimiz dediğimiz kısmı- ve belki de gerçek temel gelirin bir kısmının -yüzde 20'si olabilir bu- mutlaka garanti edildiği ve zorunlu olduğu, diğer kısmının da daha kasko modelinde ihtiyari ve burada primlerin görece daha çok üreticiye göre daha yüksek olduğu diğerinde devletin desteğinin yüksek olduğu falan gibi -hani burada çalıştay da olacağı için yani kısmen fikrimi de çalıştayda bir fikir olarak da sunmuş olayım- gibi bir modele geçmemiz gerekiyor ki... Sözümü toparlıyorum: Stratejik, sürdürülebilir, "millî güvenlik meselesi" dediğimiz, tarımın artık sanayi ve hizmetler sektörünün de önünde Hükümetimiz tarafından bir kırsal gelişim bakış açısıyla yeniden inşa edilmesi. Nitelikli üreticilerin, genç üreticilerin artık üniversiteyi bitirdikten sonra ellerinde diplomalarla şehirde asgari ücretten iş aramak yerine devletin girişimcilik -var zaten- bunları daha da geliştirerek yeni bir perspektifi inşa etmek zorundayız yoksa birçok ülkenin başına gelen üreticisinin yaş ortalamasının sürekli yükseldiği, biz de bu

sinyalleri veriyoruz şu anda ve gelecekte büyük bir gıda üretim kriziyle karşılaşma riskini bugünden stratejik planlamak lazım. Bakanlığımızın yapmış olduğu stratejik plan çalışmalarında da bu zaten çok net bir şekilde görülüyor ama bunun artık politikaya dönüştürerek ayaklarının yere oturması gerekiyor. Belki biz de bu çalıştayımızda zirai don faaliyeti kapsamında bu konuda bir bahane olmuş olması, bunun gündeme taşınması bakımından bir değer ifade eder diye düşünüyorum.

Ben sözü çok fazla uzatmayayım. İnşallah...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Başkanım, Komisyonun para vermeyeceğini de anlatırsanız...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yok, bazen soruyorlar, arıyorlar Ömer ağabey, diyorlar: "Ya, bizim paralar ne olacak?" Diyorum ki: "Hazineye söyledik, haftaya dağıtıma çıkıyor." Tabii, çok doğru bu. Şimdi, Zirai Don Komisyonu sahaya inince doğal olarak, böyle... Hani, vatandaşımız, halkımız biraz da siyasete, biraz da milletvekillerine olan o her zaman vardır ya, sahaya çıktığı zaman yani önce bir siyasetçiye bir döver, ondan sonra sever, sonra döver, bu çerçevede "Bizim paramızı ne zaman vereceksiniz, ne zaman ödeyeceksiniz? İşte, şunu da ödeyeceksiniz." "Eyvallah." diyoruz biz de. Hani, şunu bazen söylüyor Ömer ağabey: Komisyon olarak bizim böyle bir sorumluluğumuz yok. Evet ama siyaseten böyle bir sorumluluğumuz var; bunu gündeme alarak, işte Hükümetimizle, kamuoyuyla da bunu paylaşarak böyle bir misyonunun da olduğunu düşünüyorum ben. Elbette parayı, planlamayı Hükümetimiz yapacak, bu konuda çalışmaları da... Zaten Sayın Bakanımız burada kendisi, Bakan Yardımcımız, bu konuya ilişkin muhtemelen bir şeyler de söyleyecektir. O konulara da biz çok girmeyelim ama şunu en azından ifade edelim burada: Beklenti seviyesi yüksek ve birçok üründe artık hasat dönemleri bitti, devam ediyor, önceden yapılmış sözleşmeler ve kontratlar, üreticilerin borçları gelmiş, bankalarda, özellikle kamu bankalarında ve özel sektör bankaları meselesi var. Sayın Bakanım, bazı bankalar var, burada ismini zikretmeyeyim, doğru olmaz ama buradan şu anda yüksek faizle yeniden yapılandırma ya da acilen ödemeye geçme noktasında birkaç banka... Bunu olmazsa size söyleriz, normal bir görüşmede de ifade edelim. Burada bir fırsatçılığın da ortaya çıktığı gözüküyor ama doğrudan hibe desteği kadar ve çok daha önemlisi, şu anda vatandaş bir kredi alanının açılması, makul faizde ya da faizsiz yani çünkü sürmek gerekiyor, devam etmesi, tarlaya bakması gerekiyor, yeni üretim için hazırlanması gerekiyor; gelecek sene de üretim olmadığını siz de biliyorsunuz. Onun için, bu konuyu da ben burada ifade etmiş olayım, sözü de çok uzatmayayım, bir mini şeye döndü olay selamlama konuşmasından.

İnşallah, ülkemizin dört bir tarafından şehrimize gelmiş, Isparta ve Burdur'umuzda iki günlük çalışmayı sürdüreceğiz. Bugün çalıştayı burada yapacağız, toplantımız da Isparta Uluborlu'da olacak, iki ilimizin ortak değerlendirme toplantısını orada yapacağız. İnşallah, pazar günü de Denizli üzerinden Manisa bölgesine seyahat edeceğiz. Bu programımız bittiğinde yaklaşık 30 ili taramış olacağız; zaten 34 tane acil, birinci derecede il vardı. Komisyonumuz, birinci derece muhatap olan neredeyse bütün illeri dolaşmış oldu. Bu vesileyle, gittiğimiz yerlerde bizi karşılayan valilerimiz, tarım teşkilatımız, siyasi partilerimizin değerli yöneticilerine teşekkür ediyoruz; güzel bir çalışma yürüyor. Komisyondaki arkadaşlarımızın da muhtemelen değerlendirmeleri olacaktır. Hepinize tekrar hoş geldiniz diyor, hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Sayın milletvekilimize konuşmalarından dolayı teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklarımız, şimdi konuşmalarını yapmak üzere ilimiz Valisi Sayın Tülay Baydar Bilgihan'ı kürsüye davet ediyorum. (Alkışlar)

BURDUR VALİSİ TÜLAY BAYDAR BİLGİHAN - Sayın Bakan Yardımcım, Sayın Valim, çok değerli milletvekillerimiz, sivil toplum kuruluşlarımızın çok değerli mensupları, kaymakamlarımız, ilimizin mülki ve idari erkani; hepiniz hoş geldiniz.

Zirai Don Araştırma Komisyonu çalışmaları dolayısıyla şehrimizi ziyaretinizden dolayı duyduğumuz memnuniyeti ifade etmek isterim. Hoş geldiniz, şeref verdiniz. Çalıştayı sonuçlarının hem ülkemiz adına hem ilimiz adına şimdiden hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Tabii ki "bir afet olayı" ya da "bir don olayı" dediğimiz aslında doğal bir oluşum ve doğal olayı biz biraz daha tedbirsizlikle belki afet olarak algılıyoruz bir süre sonra. Bunun için oluşturulan bir çalıştay ve beraberindeki sonuçların da ben son derece önemli olduğunu değerlendiriyorum çünkü aslında, biraz önce hocamızın da ifade ettiği gibi, çok değerli milletvekilimizin ifade ettiği gibi, bir alışkanlık ya da bir davranışın belki de değiştirilmesine talip oluyoruz çünkü yıllardır var olan ve hepimizin sigortalılık noktasındaki telkinlerimize rağmen çiftçilerimizin de belki bu konuda tereddütleri, belki endişeleri ve dolayısıyla şehrimizin ya da diğer şehirlerde görev yaptıkça da yaşadığımız bu hadiseleri çokça yaşayabiliyoruz. İnşallah, bunların çözülmesi noktasında önemli bir adım olur, bir başlangıç olur ve idarenin önüne de güzel bir çalışma ortaya konulmuş olur diyorum.

Şehrimiz çok önemli bir Batı Akdeniz şehri ve aynı zamanda tarım, hayvancılık potansiyeliyle, tarihî ve kültürel değerleriyle de kısaca size Burdur'dan bahsetmek istiyorum, çok kısa bir mola verin istiyorum. Tabii ki, şehrimizin bulunduğu bölge, geçmişten, bulunduğu geleceğe taşıdığı mirasla baktığımız zaman "Pisidya Bölgesi" olarak adlandırılıyor ve tarihî ve kültürel değerler açısından hakikaten eşsiz, benzersiz bir varlığa sahip. Bunun ötesinde, tarım ve hayvancılık kapasitesi açısından da bölge son derece zengin ve biliyorsunuz ki burada özellikle örtü altı sebzeçilik son yıllarda son derece önemli ve revaçta bir alan hâline gelmiş durumda. Sayın Bakanım, Türkiye'de örtü altı sebze yetiştiriciliğinde -siz de bölgeyi çok iyi bildiğiniz için size anlatmak biraz garip oluyor olsa gerek- 5'inci sıradayız. İşletme sayısında da yine aynı zamanda ülkemizde ilk beşlerdeleriz. Bunun ötesinde, özellikle sera faaliyetlerinin dışında, sebzede, tahılda, tıbbi aromatik bitkilerde Burdur hakikaten son derece önemli bir varlık gösteriyor. Çörek otu, anason, rezene gibi temel tıbbi aromatik bitkilerde, lavanta gibi, gül gibi Isparta-Burdur bölgesi hakikaten Türkiye için son derece başat şehirler ve bunun ötesinde de hayvancılık kapasitesi de yıldan yıla artış göstermiş durumda. Özellikle büyükbaş hayvancılık varlığımız 215 bin ve küçükbaşta da 425 bin gibi bir hayvancılık varlığına sahibiz. Türkiye'de özellikle bu anlamdaki en önemli adımlardan bir tanesi olarak da adlandırabiliriz ki -Rektör Hocam bunu belki bir vesileyle ifade edecektir Çalıştay içerisinde de- hayvancılık noktasında bir ihtisas üniversitesine sahip, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi. Dolayısıyla, buradaki yani aynı zamanda alınan bir embriyo transferi konusundaki hem "tescil" diyelim hem çalışma örneği de Türkiye'ye örnek olabilecek nokta da yine bir çalışmayı da barındırıyor. Dolayısıyla, ülkemizin her coğrafyası, her şehri ayrı güzel ve üretim, tarım insan olduğu müddetçe de olması gereken en önemli değerlerden bir tanesi. İnsandan bahsediyorsak üretimden bahsedeceğiz. Hepimizin en önemli hayali, işte, emekli olduğumuz zaman küçük bir alanda tarımsal faaliyetleri

yürütmek oluyor, belki günün sonunda herkes aynı noktada buluşuyor ama geniş perspektiften baktığımız zaman insanın, doğanın olduğu her yerde mutlaka üretmek zorundayız. Dolayısıyla, bu üretimin çeşitlenmesi noktasında da yine şehirlerde mutlaka yeni ve alternatif ürünlere de geçilmesi noktasında özellikle Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumumuz tarafından da son derece önemli destekler veriliyor. Bu yıl itibarıyla 30'a yakın projeye 80 milyonu aşkın bir yine destek sunulmuş olacak, toplamda 488 proje de bu süreç içerisinde desteklenmiş olacak.

Biraz önce Belediye Başkanımızın ifade ettiği husus, şehrimiz açısından, bölgemiz açısından, aslında dünya açısından son derece önemli. Biliyoruz ki iklim değişikliği ve iklim krizi artık bütün dünyayı etkisi altına çok hızlı bir şekilde aldı. Hızlı bir şekilde yağışların bir anda inmesi, sel etkisi bugün yaşadığımız, yine, orman yangınlarının tetiklenmesi noktasında ve özellikle göllerimiz ve göllerdeki çekilme hepimizin hayatını, doğal yaşamı ve aynı zamanda ürün ve bitki desenini de çok yoğun bir şekilde etkiliyor. İşte, bu noktada da önümüzdeki günlerde, inşallah, Sayın Bakanımızı da yine misafir etme imkânımız olacak, Burdur Gölü de bizim göz bebeğimiz ve bu konuda Bakanlığımızın ve diğer Bakanlıklarımızın da son derece önemli çalışmaları var. Bu çalışmalar da inşallah, tekdüze bir şekilde ve tek elden gerçekleştirilmiş olacak.

Burada, tabii ki, insan eliyle de biz aslında göllerin kuruması noktasında, belki çekilmesi noktasında bizim de dahilimiz var, bunu da kabul etmemiz gerekiyor dolayısıyla "bilinçli su tüketimi" diyoruz. Aynı zamanda, özellikle, izinsiz birtakım, işte, sondaj kuyularımız var ve bölgede vahşi sulamayı da mutlaka her yerde görebiliyoruz. Dolayısıyla, bunun da önüne geçilmesi noktasında da inşallah, önümüzdeki günlerde bu çalışmalar daha da hızlanmış ve daha da şekillenmiş olacak ve iklim krizinin etkilerinin özellikle azaltılması noktasında da Su Yönetimi Genel Müdürlüğümüzle de... Malumlarınız su havza kurullarımız var. Burdur çok zengin bir bölge ve dolayısıyla her alanda Muğla bölgesi, Denizli bölgesi, Afyon Bölgesi ve Antalya bölgesi gibi 4 bölge de bu su havza kurullarının aynı zamanda paydaşı çünkü bizim bir ucumuz Fethiye, diğer tarafımız Afyon ve aynı zamanda 4-5 tane hakikaten hareketliliği de yüksek şehirlerin tam orta noktasındayız, geçiş noktasındayız. Biz de buna diyoruz ki: Burası bir gönüller şehri, gönül rotasındayız. Dolayısıyla, bu noktada özellikle vurgulamak istediğimiz temel unsur: Şehrimiz adına hem şehrimizin potansiyellerinin ortaya çıkarılması noktasında bütün bakanlıklarımızla, sivil toplum kuruluşlarımızla, yerel yönetimlerimizle ve aynı zamanda bunun ötesinde de bilimsel anlamda da üniversitemizle yapılacak çalışmalarla inşallah bu kaygıların da ben en aza ineceğini ve indirileceğini düşünüyorum.

Sözlerime son vermek istiyorum. Çok teşekkür ediyorum katılımlarınız ve katkılarınız için. Ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız Sayın Numan Kurtulmuş'un aynı zamanda himayelerinde yürütülen bu çalıştay dolayısıyla da şükranlarımı ifade ediyorum.

Tekrar şehrimize hoş geldiniz.

Son olarak şunu ifade etmek istiyorum: Orman yangınlarının mücadelesi hakikaten çok zor ve çok yoğun bir süreç, ateşlerin altında çok ciddi bir mücadele veriliyor. Bu noktada hem biz vatandaşlarımızı farkındalığa yönlendirirken mücadelenin de ne kadar önemli ve çetin olduğunu da bir defa ifade ediyoruz. Hayatını kaybeden 1 vatandaşımız oldu takip ettiğim kadarıyla, yaralı vatandaşlarımız da oluyor. Allah'tan rahmet diliyorum, yaralı vatandaşlarımıza da şimdiden geçmiş olsun diyorum. Rabbim ülkemizi, şehrimizi ve bütün dünyayı afetlerden korusun diyorum.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Konuşmalarından dolayı Sayın Valimize teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklarımız, şimdi konuşmalarını yapmak üzere Isparta Valisi Sayın Abdullah Erin'i kürsüye davet ediyorum. (Alkışlar)

ISPARTA VALİSİ ABDULLAH ERİN - Çok kıymetli Bakanım, Değerli Valim, Araştırma Komisyonunun çok Değerli Başkanı ve değerli milletvekillerimiz, üniversite rektörlerimiz, meslek kuruluşlarının değerli temsilcileri, bugün bu çalıştay vesilesiyle Burdur'a teşrif eden, değişik illerden teşrif eden çok değerli akademisyenlerimiz, meslek ve sektör temsilcilerimiz; ben de hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum. Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz diyorum. (Alkışlar)

Tabii, ev sahibi Sayın Valimiz, yarın Komisyonumuz inşallah çok kıymetli bir ziyaret gerçekleştirecekler Isparta'ya. Hem Burdur'daki bu çalıştaya iştirak etmek, başlangıcına katılmak hem de Isparta'ya Komisyon Başkanımız ve milletvekillerimiz geldiğinde Ispartalı sektör temsilcileriyle, üreticilerimizle bir araya gelmek suretiyle inşallah orada dertlerimizi, sıkıntılarımızı ve biraz önce ifade edildiği gibi, sürdürülebilir bir faaliyetin gerçekleştirilmesine, tarımsal üretimin gerçekleştirilmesine yönelik önerilerimizi ve mevcut durumumuzu orada arz etmiş olacağız.

Sayın Valimize nezaketleri için çok teşekkür ediyorum. Ev sahibi kendileri ve en son onların konuşması gerekiyordu, sonra Sayın Bakanımız söz alacaklardı, bu nezaketi gösterdiler, hepinizin huzurunda ona da çok teşekkür ediyorum.

Sözü çok fazla uzatmayacağım. İnşallah, yarın Isparta'da değerli vekillerimizle daha detaylı istişare etme imkânımız olacak ama ciddi bir problemle karşı karşıyayız. Tedbir alınması gereken bir küresel ısınma ve iklim değişikliğiyle karşı karşıyayız. Önemli tarım, üretim merkezlerinden bir tanesi olan Batı Akdeniz Bölgesi içerisinde yer alan Burdur'umuzla birlikte Isparta'mız, Afyon, Antalya yöresi de hem ülke ekonomisine çok ciddi katkılar sunan ve verimli üretimin gerçekleştirildiği bir bölge. Bir taraftan su kaynaklarımız azalırken öbür taraftan da bu değişen küresel iklim değişikliği ve artan sıcaklıklar nedeniyle de tarımsal üretimin ve hayvancılığın ciddi boyutta etkilenme riskiyle karşı karşıyayız. Böylesine ciddi bir problem karşısında kalıcı, sürdürülebilir ve gelecek nesillere de daha sağlıklı bir üretim yapısını mutlak surette teslim etmek ve emanet etmek için de ciddi tedbirler almamız gerekiyor.

Bir süre önce Sayın Bakan Yardımcımız, çok kıymetli Bakanımızla birlikte Isparta'mıza çok önemli bir ziyaret gerçekleştirdiler. Sayın Valimiz, Belediye Başkanımız, Burdur Gölü'nden bahsettiler. Tabii, Eğirdir Gölü de aslında diğer göllerimizin hepsi de son yıllarda yaşadığımız bu küresel iklim değişikliği nedeniyle bir tehditle veya riskle karşı karşıya. Bunun için de alınması gereken tedbirler var. Sayın Valimizin ifade ettiği gibi, bir taraftan önüne geçilmesi mümkün olmayan bir gelişim var, öbür taraftan da insan eliyle ona hizmet edecek şekilde tavır, tutum ve davranışlarımız var. Bizim değiştirebileceğimiz unsurlar "insan unsuru" diye ifade edebileceğimiz unsurlar. Büyük tabiat olaylarının karşısında durabilmek ve bunu tersine çevirmek de elbette mümkün değil. Yani bir taraftan biz üzerimize düşenleri yapacağız, yapmamız gerekiyor. Bakanlığımızın tarımsal üretim

planlamasına yıllar sonra geçmiş olmasının çok büyük bir gelişme olduğunu ifade etmek istiyorum. Yıllardır idarecilik yapıyoruz, bunu her görev yaptığımız vilayette ve ilçelerde sürekli dile getirdiğimiz, mutlak surette bu tarımsal üretim planlamasına geçilmesi gerekir diye ifade ettiğimiz bu yeni çalışmanın bugün bu dönemde Sayın Bakanımızın liderliğinde gerçekleştirilmiş olmasını gerçekten takdirle karşılıyoruz.

Öbür taraftan da su kaynaklarının çok iyi yönetilmesi gerekiyor; Burdur Gölü, Eğirdir Gölü ve bu bölgedeki diğer göllerin hepsinin akıbeti bizim alacağımız önlemlere ve tedbirlere bağlı olarak gelişecek. "Vahşi sulama" diye ifade ettiğimiz Harran Ovası'ndan Burdur ve Isparta ovasına kadar olan bölümlerde modern sulama sistemlerine geçişi üreticilerimizin ve çiftçilerimizin inisiyatifine bırakma lüksümüzün olmadığını da ifade etmek istiyorum. Tarımsal üretim planlamasının yanında, mutlak surette, zorunlu olarak bütün üreticilerimizin devlet desteğini de sağlamak suretiyle, hızlı bir şekilde yüzde 100'ünün damlama sulamaya ve modern sulama sistemlerine geçirilmesi gerekiyor. Bütün tedbirleri aldıktan sonra da elimizi açıp Cenab-ı Allah'tan rahmet dileyeceğiz.

Ben diğer söyleyeceklerimi inşallah Isparta'da hem Adem Hocamızla hem de milletvekillerimizle paylaşmak üzere yanına bırakacağım.

Burada olmaktan, bu konuyla ilgili Meclis araştırma komisyonunun kurulmuş olmasından ve bu konunun Meclisimiz tarafından, yüce Meclisimiz tarafından araştırma konusu yapılmasından çok mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum. Araştırma komisyonları gerçekten yaptıkları çalışmalar sonucunda hazırladıkları raporların sonuç alıcı olduğunu idarecilik hayatımda gördüm. Dicle Kalkınma Ajansı Genel Sekreteryken orada, biliyorsunuz, Mazıdağı ilçesinde fosfat tesisleri var, yıllar önce çalıştırılan, sonra da çürümeye bırakılmış tesisler vardı. Kalkınma Ajansı olarak orada hızlı bir şekilde bir fizibilite raporu hazırladık ve arkadaşlarımızla bu raporu ne yapacağız, kime sunacağız diye tereddüt yaşarken bunu Maden Komisyonumuz vardı Türkiye Büyük Millet Meclisinde, oraya ulaştırmanın faydalı olacağını değerlendirdik ve Maden Komisyonumuza ulaştırdık. Meclisimiz çok ciddiye aldılar ve Komisyonumuz bir süre sonra Mardin'e geldi, azot tesislerinin olduğu yeri ziyaret ettiler. Yıllardır gübre ithal ediyoruz büyük oranda biliyorsunuz ve bunu Fas'tan ve değişik ülkelerden ithal etmek suretiyle tarımda kullanıyoruz ancak Mazıdağı'ndan Diyarbakır'a kadar uzanan hatta dağın tamamında gübre üretimine elverişli fosfat tesislerinin olduğunu biliyoruz ama oradaki işte yatıyor.

Komisyonumuz geldi, bizi dinledi, yerinde araştırmalar yaptılar, raporlarını tanzim ettiler, Hükûmetimize sundular ve bir sene içerisinde ihale edildi orası. Şu anda büyük bir üretim gerçekleştiriliyor. Velhasıl orada 3-4 bin kişi çalışıyor ve üretim gerçekleşiyor. Üretim modeliyle ilgili bilemiyorum. Dolayısıyla bu Komisyonun hazırlayacağı raporun da çok etkili olacağını değerlendiriyorum.

Komisyon Başkanımıza ve bu konuda emek veren Komisyonumuzun diğer üyelerine ve bu çalıştayda da bilgilerini bizimle paylaşacak olan tüm hocalarımıza çok teşekkür ediyorum. Sayın Bakan Yardımcımızı da bir süre önce Isparta'da ağırlamıştık. Burada, Burdur'da görmekten de çok büyük memnuniyet duyduğumu ifade ediyorum. Hepinizi saygıyla, muhabbetle, hürmetle selamlıyorum. (Alkışlar)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Konuşmalarından dolayı Sayın Valimize teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklarımız, tensip buyurdıkları takdirde hitaplarını gerçekleştirmek üzere Tarım ve Orman Bakan Yardımcımız Sayın Ebubekir Gizligider'e kürsüye teşriflerini arz ederim.

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI EBUBEKİR GİZLİGİDER - Sayın Valilerim, Gazi Meclisimizin kıymetli Komisyon üyeleri, sayın milletvekillerim, sayın Belediye Başkanlarım, bölge müdürlerimiz, hasılı Aziz Burdur; Sayın Bakanımız İbrahim Yumaklı, Bakanlığımız ve şahsım adına hepinizi saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Öncelikle, bu kıymetli çalışma toplantısının burada yapılmasının önemli bir anlamı var. Kıymetli Başkanımıza da ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum. Birazdan ayrıntılı bilgiler vereceğim ama gayriresmî kısmını paylaşayım: Biz o gece sabah beşe kadar 4 bakan yardımcısı, Sayın Bakan, genel müdürlerimiz, illerde il müdürlerimiz ve hasılı bütün Bakanlık heyeti, yer yer valilerimiz olağanüstü bir gece yaşadık. Yakın tarihte görülmeyen bir uzunlukta süre itibarıyla ve derece itibarıyla da eksi 17'lere kadar ulaşan, gerçekten bir afet gecesiydi.

Tarım Bakanlığı, tabii, çok kadim bir Bakanlık, çok yerleşik bir yapısı var ve bilimsel birikimi de oldukça yoğun. İki gün öncesinden alınan haber doğrultusunda Meteoroloji Genel Müdürlüğümüzden ve yerelden alınan farklı haberler doğrultusunda - rakam, hatırladığım kadarıyla 50 bini aşkın SMS- yer yer arkadaşlarımızın -gerçekten bunlar yaşandı- kahvehaneden çiftçilerimizi âdeta kollarından çekerek tarlalarına, bahçelerine götürerek tedbir almaya çabaladığı bir süreç. Aslında önemli şekilde tedbirler de alınmıştı ama -cümlelerin başına geri döneyim- gerçekten yaşanmayan ve bu kadar uzunca bir süre -sekiz saati aştı- şiddeti artarak eksi 17'leri bulan bir gecenin ardından biz hemen öğle saatlerinde tekrar toplandık ve ne yapacağımızın adını koymaya çalıştık.

Buradan Sayın Cumhurbaşkanımıza gerçekten şükranlarımızı arz ediyoruz. Çok ayrıntılı bir bilgi gece yer yer verildi ama ertesi gününde çok ayrıntılı bir bilgi paylaştık ve -önemli bir kısmı da burada milletvekillerimizin- hemen onların Ankara'ya döndüğü gün olan salı günü yani bir gün sonrası bir araya geldik, tüm milletvekillerimiz fikirlerini paylaştı. Hakikaten ortak bir acı, siyaset üstü bir acı ve bu acının, bu yaranın nasıl sarılacağına ilişkin bir yol haritası... Hemen ardından, Meclis açılmak üzereyken saat 13.00 sularında -buradan Gazi Meclisimizde bulunan tüm partilerimizin yönetimlerine de gerçekten şükranlarımı sunuyorum- ortak bir önergeyle bu Komisyon kuruldu. Komisyon şu anda sadece 13 Nisanda yaşadığımız -12'yi 13'e bağlayan gece ama çoğunluğu 13 Nisan- afetin yaralarının nasıl sarılacağını söylemeyecek bize. Aslında tüm insanlık olarak, başta da Akdeniz havzasındaki ülkeler olarak bu yeni normale... "Yeni" diyoruz ama inanın çaresizliğimizden yeni diyoruz, aslında "normal" diyoruz; hiç de normal olmayan bu anormal duruma belki de nasıl vaziyet edeceğimizle ilgili olarak hem ülkemize -ve emin olun ki Türkiye'de yaşanan her şey civar ülkelere de âdeta fener etkisi yapıyor, onlara da aynı ışığı veriyor- hem civar ülkelere, Akdeniz çanağına da bir yol gösterecek. O yönüyle, yapacağınız çalışmanın ülke tarım tarihi açısından ve bundan sonra atacağımız adımlara ilişkin olarak sadece Türkiye Cumhuriyeti devletinin değil, bundan sonra -ihtimaldir, ümit ederiz ki yaşamayız ama- benzer durumlarda ne yapacağımıza ilişkin de âdeta bir reçete çıkaracağınız dolayısıyla şükranlarımı tekrar arz etmek istiyorum.

Efendim, malum, bu sektör bir matematik hesabıyla yürümüyor; onlarca bilinmeyen denklemleri var, tahmin edilemeyenleri var, tahmin edilebilirlikleri var ve bunlardan ders çıkarmak üzere yürüyor. Bu bir bilim. "Tarım" kelimesi aslında birçok lisanda bir kültürle, bir bilim kelimesiyle birleştiriliyor ve bu bilimin binlerce yıllık insanlık tarihinden süzülerek gelerek biriktirdiklerinin ötesinde az önce de paylaşmaya çalıştığım âdeti yeni şoklarla birlikte yeni bilgilere ihtiyacı var. Şimdi, hem Komisyonumuzun çalışmalarının ardından ortaya koyacakları hem fakültelerimizin, akademinin hem de aslında bizzat çiftçilerimizle, üreticilerimizle birlikte ortaya koyacaklarımızla yol yürüyeceğiz. Burada devletin iradesinin son derece net ve sarıh olduğunu bilmenizi isterim. Sayın Cumhurbaşkanımızın bizlere talimatı gereken neyse yapılacak. Burada bir kısıt, bir sınır söz konusu değil. Elbette kademeli olarak maddi kayıpların bir şekilde yerine konmasıyla ilgili belli şartlar, belli unsurlar olacaktır ama toplamda bu kavrama, bu yaşadıklarımıza ve bundan sonra yaşama ihtimalimize dair bakış açımızı ifade etmek istiyorum.

Diğer taraftan, elbette bugün zirai don hadisesini özelde konuşuyoruz ama bir başka tehdidi de yine bugünlerde yaşıyoruz, onun adı da "kuraklık" ve bunun her ikisini aynı anda yaşıyoruz. Bir örnekle paylaşmak isterim durumu: Bakanlarımızın atanmasından çok kısa, belki bir hafta -tahmin ediyorum- sonra bir haber; Batı Karadeniz Bölgesi'nden Bartın, Zonguldak, Kastamonu, Düzce sel afeti yaşanırken bir haber Antalya civarından yangındı. Bakan Bey yangına vaziyet etmek üzere Antalya'ya gitti, biz de İçişleri Bakanımız ve Adalet Bakanımızın orali olması hasebiyle Batı Karadeniz'e gittik, bu ikisi aynı anda yaşandı.

Yine, şu anda Tarım Orman Bakanlığının il ve ilçe müdürlüklerindeki kıymetli çalışanları, kardeşlerimiz Orta Anadolu'da tam bugünlerde kuraklık dolayısıyla ne kadar kaybımız var, bununla ilgili tespitleri yapıyor. Hemen Kırşehir'den bir örnek vereyim: Kırşehir'in bir ilçesinde arpadaki kayıp oranımız yüzde 100. Yani, bu zamana kadar her ne yaptıysak bunların hepsini bir tarafa bırakacağız, artık yeni bir sayfayı mecburen başka bir yolu olmadan, bunu siyasi mülahazalardan öte yorumlayarak artık bu tedbirleri hep birlikte alacağız çünkü açık söyleyelim, başka yolu da yok, kalmadı. Bunun adı "TARSİM'in yeniden yapılandırılması" mıdır, eylemlerimizin, hareket biçimlerimizin değiştirilmesi midir, hepimizin siyasetin, idarenin parçası olarak bu zamana kadar görmezden geldiklerimizi bir tarafa bırakmak mıdır? Bunu yapacağız.

Yine, geçen haftadan bir örnek: Kayseri Zamanı Irmağı'nın hemen civarında patatesçilerin ekimiyle ilgili, sulamasıyla ilgili bir problem. Eğer izin verirsiniz hemen aşağı havzada başka bir probleme sebep oluyorsunuz, vermezseniz diyor ki vatandaş: "Bize 'Üretin.' diyorsunuz ama suyumuzu kesiyorsunuz."

İşte, Kıymetli Belediye Başkanım son derece özlü bir şekilde ifade ettiler hem Burdur'un bakış açısını hem de Burdur Gölü'nden örnekle ben devam edeyim. Aralık ayı itibarıyla Ulusal Su Kurulumuzun aldığı kararlardan biri de buydu ki içlerinde Burdur Gölü'nün de olduğu 8 gölümüz artık ölmek üzere, peyderpey can çekişiyor. İşte, Sayın Valimiz buyurdular, iki hafta önce bizi ağırladılar, ilkinin Eğirdir Gölü'nde açıkladık. 21 milyar bütçeli, beş yıllık bir eylem planı ve bunların şu anda tamamının kademe kademe, günbegün ne yapılacağı planlandı.

Aynı şekilde, buradan Burdurlularla da paylaşmış olalım. Burdur Gölü'müz de aynı eylem planıyla, Allah'ın izniyle, elimizden geleni kadariyle kurtarılacak ve bu konuda Tarım ve Orman Bakanlığımız son derece kararlı. Sakın, Burdur-Isparta çekişmesi yaşamayın, ne yapıyorsak Isparta Eğirdir'de, daha fazlasını da inşallah Burdur Gölü'nde yapacağız, bunu buradan açıklamak istiyorum. (Alkışlar)

Söyledik ya: Ne dünya eski dünya ne Türkiye eski Türkiye. Normalde bugün burada sizlere hitap edecek olan Sayın Bakanımız da iyi de bir hazırlık yapmıştı, dün istişare etme imkânı kısa bir süre oldu ama akşama doğru bir yeni haber ve ne yazık ki yangına vaziyet etmek zorunda kaldı, burada olamadı. Hazır, sizleri bulmuşken bilgi bütünlüğü oluşmasını arzu ederim hem Komisyon üyelerimizin hem Burdurluların... Çünkü bu bölgeler de risk altında, doğrusunu söylemek lazım. Yangınlarda son durumu da paylaşayım: Son yedi gün içerisinde Türkiye Cumhuriyeti devleti sınırları içerisinde gerçekleşen yangın sayısı 624. Belki medyaya bir şekilde yansıyanlar 3-5 tane ama 624 adet orman yangınıyla boğuştuk ve bunun 621'ini dün gece itibarıyla kontrol altına aldık. Son 3 tanesini de girerken, yaklaşık bir saat önce aldığım hayırlı haberle inşallah kısmen kontrol altına aldık. Yani artık politikalarımızdan tavırlarımıza, günlük alışkanlıklarımızdan hedeflerimize birçok şeyi değiştirmek zorundayız. Hem Sayın Başkan, hem Valilerim buyurdular, belki kırk yıldır Türkiye'de bir şey söyleniyordu iktidarıyla muhalefetiyle, işin içinde olan herkes tarafından "Türkiye neden üretimini planlayamıyor, planlı üretime neden geçemiyor? Kim, nerede, neyi, ne kadar, nasıl üretecek? niye biz bunu bilemiyoruz. Yok mu bizim ihracat rakamlarımız, ithalat rakamlarımız, neyi işlediğimiz DİR için? Yani Dahilde İşleme Rejimi için gerekli unsurlarımızın dökümü, istatistiği elbette var ama demek ki şartlar bugün olgunlaştı ve biz 2024 yılı itibarıyla bundan tavizsiz bir şekilde ama sizlerin desteğiyle, siyasetin desteğiyle, idarenin bunun arkasında tam durmasıyla artık buna karar verdik ve bu sorunun temeline de altına da suyu yerleştirdik. Yani ben size tarımsal üretimde yeni patronu ilan edeyim: Su, sadece su. Dolayısıyla geldiğimiz noktada yer yer bazen bize diyeceksiniz ki muhalefetten gelecek, vatandaştan gelecek: "Ya, ben yıllardır ben bunu yapıyordum, siz bunu nasıl kesebilirsiniz?" Ancak "sürdürülebilirlik" denildi ya, tüm dünyada da aynı kelime geziyor, "sustainability" öyle bir şey ki artık bu sürdürülebilirlik sadece tarımsal üretimde değil sanayide de, ihracatta da, hatta günlük hayatta bile sürdürülebilirlik yani eğer biz birkaç on yıl sonrasını şu anda planlayamazsak birkaç yıl sonra planlayacak bir şey kalmayabilir. İşte, Sayın Vekilim Trakyalı, Trakya'da geçen yılla bu yılın arasındaki yağış farkı yüzde 45 düşmüş. Güneydoğu Anadolu'dan örnek vereyim -yani bunları söylerken inanın içimiz parçalanıyor- yüzde 53 düşmüş, yüzde 53, yarısı düşmüş. Su savaşları çok yakın -tırnak içinde- eğer hep beraber tedbir almazsak. Tekrar söylüyorum, bunun bir siyaseti yok arkadaşlar. Hemen daha bu hafta, bir yandan sınır aşan sular, Irak, İran, Suriye; bunların da beklentisi var, bunlar insanlığın ortak değerleri. Keza, bizde Bulgaristan'dan Meriç Irmağı'yla üretim yapıyoruz, Meriç Irmağı'ndan aldığımız suyla çeltik üreticilerimiz onun gözüne bakıyor. Yani tüm dünya, dünya özelinde özellikle Akdeniz havzası ama Akdeniz havzasında hem coğrafyası hem iklim çeşitliliği hem üretim kabiliyeti itibarıyla Türkiye vermiş olduğu bu tarihî kararın inşallah arkasında durmayı başarabilirsek, inşallah bunun inkıtaya uğramasına hiçbirimiz sebep olmaz isek onlarca yıl sonra çok daha iyi anlaşılacak. Bu yönüyle, sizden istirhamımız, üretim planlaması hamlemizin bu dev projenin hep beraber arkasında durmamızdır.

Bir oran var elimde, bunu paylaşmak istiyorum çünkü aslında hep aynı şeyi düşünüyoruz, aynı şeyi söylüyoruz: İklim değişti, bunun etkileri. Yangınlar en güncel konu, oradan da birkaç örnek verelim dedik. Türkiye'de ortaya çıkan yangınların yüzde 83'ü insan kaynaklı yani bu afete yüzde 83 olarak biz sebep oluyoruz. Çok ilginç sebepler var, bunlardan birini paylaşayım:

Gerçekten bir şekilde piknik yapmış ailenin ortaya bıraktığı cam kırıklarından meydana gelen hiç hayal edemeyeceğiniz büyüklükte yangın var. Çok ilginç, bu hobi bahçeleri var, değil mi -bizim hiç istemediğimiz bu şekliyle- burada bir şekilde vatandaşın sosyal ihtiyacının karşılanmasının ardından başlayan ve hızlı bir şekilde sararak tarımsal arazi, onun ardından da ormana ulaşan yangınlar yüzde 83; bu çok yüksek bir oran. Bunu da sizlerle paylaşmak istiyorum hem bilgi bütünlüğü adına hem de her birimizin bu muhafazayı yapmak gerçekten görevimiz.

Gönüllü sayımızı söyleyelim, bu günbegün de artıyor, 133 bin gönüllümüz var ve biz bunlara eğitim veriyoruz yıllık, gerçekten tam da bugünlerde onlar da arazide. AFAD bir yandan, askerimiz, jandarmamız bir taraftan, belediyelerimiz bir taraftan canhıraş bir mücadeledeyiz ama keşke milyarlarımızı bu mücadeleye harcamasaydık da çiftçimize desteğe harcasaydık, keşke üreticimizin işte tam da bugün konusu olan don ya da hangi afetse uğradığı zararları bir fazla karşılayabilmeye harcasaydık; bunun da bilinci ve şuuruyla sizlere bu sorumluluğu aslında yüklemek istiyorum.

Kıymetli hazırun, 16 farklı meyve türü bu afetten etkilendi. Çok kapsamlı bir çalışma yapıldı, 65 vilayet etkilendi, bunlardan 24'ü yoğun ve bir yere gelindi, yavaş yavaş TARSİM ödemeleri başladı, öncelikle onu söyleyeyim size. Eyvallah, dedik ya, bunların hepsini tartışacağız, bunların bütün eleştirilerini de biz bir savunma refleksinde olmadan alacağız çünkü şu anda yapacağımız, hani o çok moda deyimi burada ifade edeyim, bir yapısal reform, belki bundan sonrası için de hepimizin elini rahatlatacak.

Bu TARSİM tabii, hükûmetlerimiz döneminde çok hayırlı bir iş olarak başladı. Her türlü eleştiriye rağmen, şu anda gidilebilecek en makul, en anlamlı kapı bir kez daha çünkü yüzde 70'ine varanı prim desteği itibarıyla devlet karşılıyor. Sizlerden istirham ediyorum, Komisyon üyelerimizden, sayın milletvekillerimizden istirham ediyorum, her türlü eleştirisine rağmen -genel müdürümüz de burada- ne olur bunu motive edelim, ne olur bunu vatandaşa özendirmeye çalışalım. Çünkü öyle ya da böyle bu zararın şu anda mevcut şartlarda doğrudan karşılanmasıyla ilgili elimizdeki en önemli aparat, en önemli çıktı bu; yüzde 70'ine yakını devlet karşılıyor ama vatandaş şunu düşünüyor: "Ya, işte buna vereceğim bin lira, 2 bin lira, 3 bin lira neyse, otuz yılda, elli yılda bir oluyor." Birisiyle konuştum kendi şehrimden, TARSİM'i olmayan bir kardeşimle, dedim "Artık yaptırarak mısınız?" Dedi ki: "Otuz senede bir oluyor." dedin, bir otuz senesi daha var." dedi. Dedim "Bak, bu, bu zamana kadardı, bundan sonrasını hiç bilmiyorum, böyle bir garanti falan veren de yok. Haşa eğer o ilişkin varsa, alabildiysen onu ileriye doğru bilemem." Ama bir yandan da bu var, bunu da paylaşalım, bunu da bu noksanımızı da gidermek zorundayız.

Burada, bakanlık olarak desteklediğimiz bir hususu daha paylaşalım çünkü bu da vatandaştan geliyor, son dönemde kırsal kalkınma desteklerine bunları da ekledik. Rüzgâr pervaneleri var, sisleme sistemleri var, yağmurlama sistemleri var, bunlar da don önleyici uygulamalar olarak tarife bedelinin yüzde 25'i ile 35'i oranında prim indirimi uyguluyoruz; bunu da paylaşmak istiyorum.

Yine, Bakanlığın kırsal kalkınma desteği yani TKDK'den hariç olarak burada da yüzde 50'ye varan hibe desteği uyguluyoruz; bunu da sizlerle paylaşmak istiyorum.

Şimdi, biraz rakamlara gelmek istiyorum, sizlerle de bunları paylaşalım, bilgi bütünlüğü olsun. Zira don afetinin etkilediği alanlara baktığımızda TARSİM'i olan 50.300 üreticimiz var, doğru mu Genel Müdürüm? Bu 50.300 üreticimiz 841 bin 500 dekar meyve alanı için toplam 21,7 milyar lira şu anda tazminat tutarı oluşturduk ve bunun -işte yaklaşık yüzde 10'u diyebilirim- 2,1 milyarını ödedik. Kasım ayı itibarıyla yüzde 100 olarak ödeyeceğiz. Diyebilirsiniz ki "Niye kasım ayı? Niye şimdi bitirmiyorsunuz?" Efendim, burada, tabii, bu bir sigortacılık sistemi, bu bir sigorta hukuku sistemi içerisinde yürüyor; bunların itirazı var tekrar, bunlara tekrar bakılması var, bunlara dair bir süreçtir. Bizim tahminimiz kasım ayı itibarıyla bunların tamamının biteceğidir; bunu buradan vurgulamak istiyorum.

Diğer husus, yani TARSİM'i olmayanlar. TARSİM kaydı olmayan ama ÇKS'ye kayıtlı olmaları bizim için elzem. Biraz önce hocam da orada bir parantez açtı, o da ayrı bir tartışma konusu, tartışmaya değer bir konu. Burada 420 bin üreticimiz var, 6,7 milyon dekarlık bir alan için 28 milyar TL ödeme yapacağız. Bunu da yine kasım ayı itibarıyla bitirmeyi hedefliyoruz arkadaşlar. Evet, tekrar edeyim, bu önemli, çünkü soruluyor bu, sizlere de gittiğiniz alanda sorulacak. TARSİM kaydı olmayan ama ÇKS kaydı olan -o bizim için âdeta nüfus kâğıdı çünkü şu an sistem onunla yürüyebiliyor, başka yürüyemez- 420 bin üreticimizin 6,7 milyon dekarlık bir alan için yaklaşık 28 milyar lira ödeme yapacağız; bu rakamı da bu şartlarda bize sağladığı için Sayın Cumhurbaşkanımıza şükranlarımızı sunuyoruz. 470 bin üreticiye ait 7,5 milyon dekarlık alanda 50 milyarlık bir destek kasım ayı sonuna kadar böylece ulaşmış oluyor yani ikisinin toplamı yaklaşık bu oluyor ve bu hasar dolayısıyla çiftçimize devletimiz, devletimizin sistematizindeki TARSİM dâhil ve TARSİM haricî; birlikte topladığımızda 50 milyar civarında bir ödemeyi kasım ayı itibarıyla bitirmeyi hedefliyoruz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - ÇKS dışı olanlar...

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - 4 bin lira dekar başı...

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI EBUBEKİR GİZLİĞİDER - Bir daha söyleyelim Sayın Vekilim: TARSİM kaydı olmayan ama ÇKS kaydı olan elbette 420 bin üreticimiz söz konusu. Bu 420 bin üreticimizin alanını da söyleyelim, 6,7 milyon dekarlık bir alanı var, 28 milyar lira işte, üç aşağı beş yukarı destek ödeyeceğiz, artı TARSİM'le birlikte yaklaşık 50 milyarlık bir ödemeye inşallah ulaşmış olacağız.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Burada bir şey de aslında TARSİM yaptıranlara da ceza vermiş oluyoruz, o insanlar da bu sizin ÇKS'de bulunan arkadaşlar aslında; onları da not alsak iyi olur.

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI EBUBEKİR GİZLİĞİDER - Bunların hepsi hem siz Komisyon üyeleri tarafından tartışılacak, bizlere ışık tutacak hem de bizim il ziyaretlerimizde yine üreticilerimizle hep beraber istişarelerimizle olgunlaşacak.

Tekrar, ben, Komisyon üyelerimizi bu zamana kadar verdikleri emekleri dolayısıyla ve bundan sonraki oluşacak katkıları dolayısıyla şimdiden tebrik ediyorum, teşekkür ediyorum. Biz de merakla çıkacak raporu heyecanla bekliyoruz; bunu ifade etmek istiyorum.

Şimdiden çalışmamız hayırlara vesile olsun. Hepinize şükranlarımı sunuyorum. (Alkışlar)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Konuşmalarından dolayı Sayın Bakan Yardımcımıza teşekkür ediyoruz ve müsaadeleriyle kendilerini bir süre daha sahnede misafir ediyoruz.

Sayın Bakan Yardımcım, Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen ve TS EN ISO/IEC 17065 Standardı çerçevesinde geliştirilen Süt Sığırcılığı İşletmeleri Belgelendirme Programı ülkemizde ilk defa Burdur ilimizde, belgelendirme programının sahibi olan Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi iş birliğinde pilot olarak uygulanmaktadır. Bu örnek çalışma kapsamında akredite edilen 19 süt sığırcılığı işletmesi belgelendirilmiş olup bu işletmelere ait sertifikalar düzenlenmiştir. Bu belgeler hayvancılık sektöründe kalite, sürdürülebilirlik ve izlenebilirlik açısından önemli bir dönüm noktası temsil etmektedir.

Şimdi, bu işletmeler adına sembolik olarak ilk sertifikanın takdimi sizler tarafından gerçekleştirilecektir. Sayın Bakan Yardımcımız, ilimiz Kemer ilçesi yetiştiricilerinden Sayın Emine Soluk'a akredite işletme sertifikasını takdim ediyorlar. (Alkışlar)

Evet, Emine Solak hanımefendiye teşekkür ediyoruz.

Kıymetli konuklarımız, şimdi ise Bakan Yardımcımıza hediyelerini takdim etmek üzere Komisyon Başkanımız Sayın Milletvekilimiz Profesör Doktor Sayın Adem Korkmaz'ı sahneye davet ediyorum. (Alkışlar)

Sayın Valilerimizle birlikteyiz, Bakan Yardımcımıza hediyeleri takdim ediliyor.

Değerli konuklarımız, bugünün anısına hatıra fotoğrafı almak üzere Sayın Valilerimizle birlikte sayın milletvekillerimizi, Sayın Belediye Başkanımızı, Sayın Rektörümüzü, protokolümüzün tüm üyelerini sahneye davet ediyorum.

Çok kıymetli konuklarımız, çalıştayımız on dakikalık kısa bir aranın ardından devam edecektir.

Kapanma Saati: 11.55

BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)
BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKÇİ (Malatya)
SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)
KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)

----- 0 -----

(Türkiye Büyük Millet Meclisi Zirai Don Olayını Araştırma Komisyonu İklim Değişikliği ve Tarımsal Gelecek, Riskler, Fırsatlar ve Politikalar Çalıştayı)

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Değerli konuklarımız, İklim Değişikliği ve Tarımsal Gelecek, Riskler, Fırsatlar ve Politikalar konulu panelimize geçiyoruz ve panelistlerimiz Selçuk Üniversitesinden Profesör Doktor Sayın Ahmet Eşitken, İstanbul Teknik Üniversitesinden Profesör Doktor Sayın Levent Şaylan, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinden Profesör Doktor Sayın İskender Gülle, Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdür Yardımcısı Sayın İhsan Emir Alioğlu, Tarım ve Orman Bakanlığı Bakan Danışmanı Doktor Ali Recep Nazlı ve panelimizin moderatörlüğünü yapmak üzere Tarım Reformu Genel Müdürü TARSİM Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Doktor Osman Yıldız'ı sahneye davet ediyorum. (Alkışlar)

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Evet, Değerli Komisyon Başkanı, Saygıdeğer Hocalarım, değerli milletvekillerimiz, değerli misafirlerimiz, Burdur'umuzdan katılan kıymetli sivil toplum kuruluşu üyelerimiz, diğer vilayetlerden gelen misafirlerimiz; hoş geldiniz.

Çok önemli bir sürecin içindeyiz. Tabii, bu sürecin önemini öğrenmek için illa bir kötü hadiseyle karşı karşıya kalmak gerekiyor, ne yazık ki "iklim değişikliği" diye bir süreçten bahsediyoruz. İklim değişikliğinin aslında son yirmi yıldır gündemde olduğunu hepimiz biliyoruz ancak artık sürecin krize dönüşmüş hâliyle karşı karşıyayız. Onun için çok önemli bir konu etrafında, çok değerli katılımcılarla beraber sizlere bunun bir ön değerlendirmesini yapacağız, öğleden sonra da daha kapsamlı şekilde çalışma olacak.

Sunucu zaten bizleri tanıttı, zaman da kısıtlı olduğu için ben değerli katılımcıların panelistlerimizin hepsine hoş geldiniz diyorum. Çok da fazla uzatmadan hem bakanlık temsilcisi olarak da iki cümle söyleyip hemen sözü panelistlerime bırakmak istiyorum.

Tarım ve Orman Bakanlığı iklim değişikliğinin tam ortasında çünkü tarımsal faaliyetler doğayla baş başa yapıldığı bir faaliyet olduğu için doğadan gelen her türlü negatif etki üretimimizi de olumsuz etkileyebiliyor. İşte, bugün içinde bulunduğumuz şu zirai dondan kaynaklı olarak yaşamış olduğumuz bütün aksaklıklar, zararlar, üretim kayıpları bizim Bakanlığımızın doğrudan çalışma alanına, sorumluluklarına giriyor. Tabii, bir bütün olarak değerlendirmemiz lazım süreci, sadece Bakanlığın sorumluluk ve görev tanımı olarak değil, aslında tarımsal üretimde birlikte hareket eden bütün paydaşlarımızın bu süreç içinde yer alması gerekiyor, kontrol ve çözüm önerilerinde birlikte hareket etmemiz lazım. Sorumluluk bizde, yöntemleri belirleme ve yönlendirme yine bizde ancak katılımcılık esasıyla yapmamız lazım. Bu Zirai dondan kaynaklı olarak Komisyonumuz kuruldu, çok önemli bir Komisyon ve çalışmalarını bitirmek üzere, az kaldı. Çok önemli bir sürecin tamamlanma aşamasındayız. Biz, tabii, iklim değişikliğinin üretime vereceği riskleri ya da bazen de fırsatları değerlendirip bazen fırsatı, riskleri de ortak değerlendirmemiz gerekiyor. Krizden nasıl çıkmamız gerekiyor, riski nasıl yönetmemiz gerekiyor, bunlarla ilgili çok kısa da olsa zaman darlığından dolayı böyle kıymetli hocalarımızın ve Bakanlığımızın temsilcileriyle beraber değerlendirmiş olacağız.

Ben tanıtmak isterdim ama zamandan tasarruf açısından sizlerin öz geçmişleriyle ilgili çok fazla bilgi vermek istemiyorum, sadece kısa cümlelerle söylemek istiyorum. Profesör Doktor Ahmet Eşitken, daha çok bu doğal afetlerle ilgili çalışmalarda uzmanlaşmış değerli bir hocamız.

Hocam, siz de çalışmalarınızı da dikkate alarak iklim değişikliğinin bu süreç içinde nasıl bir yansıması oldu hem bitki deseni açısından hem bitkiye verdiği unsurlar hem de önümüzdeki dönemde nasıl bir yöntem ve metotla bu süreci daha sağlıklı yürütürüz, onlarla ilgili çok kısa ve beşer dakika olmak üzere ilk etapta çünkü toplam süreyi elli dakika olarak belirledik, beşer dakika olmak kaydıyla özet bir şekilde bilgilendirme yapsanız çok memnun olurum.

Buyurun hocam.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ BAHÇE BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. AHMET EŞİTKEN - Teşekkür ederim.

Katılımcıları da saygıyla selamlıyorum.

Tabii, şimdi, bitkisel üretimin genel tabiatı gereği doğrudan doğruya ekolojile muhatap oluyoruz yani ekolojinin doğrudan doğruya etkilediği bir alanın içerisindeyiz ve burada yapabileceklerimiz da oldukça sınırlı ki bunu son nisan ayı içerisinde gerçekleşen don olayıyla çok açık bir şekilde görmüş olduk. Tabii, öyle olduğu için de baştan yapabileceğimiz bazı bir kısım tedbirler var ama onun haricinde, bizim sınırlarımızı aşan pek çok olay da söz konusu ki bunu dediğim gibi, nisan ayı içerisinde yaşadığımız donda gördük açık bir şekilde.

Şimdi, ben genel itibarıyla meyve yetiştiriciliğinde çalışıyorum. Meyve türleri, meyve ağaçları bitkiler içerisinde bu açıdan en dezavantajlı bitki grubudur diyebiliriz. Niye? Çünkü bütün iklim olaylarına yıl boyu muhatap olurlar, maruz kalırlar ve diğer türler gibi belli bir ekim tarihleri ve belli bir hasat tarihleri belli bir dönem vejetasyon dönemi söz konusu değil. Biz meyve ağaçlarımızı dikeriz ve yıl boyu, artık uzun yıllar boyunca o bulunduğu bölgede, coğrafyada tamamen ekolojinin etkisi altındadır ve onu koruyabilme imkânımız da ancak belli sınırlar içerisinde yani bir etki alanımız da esasında çok fazla yok. Böyle olunca meyve yetiştiricileri de bu alanda belki en fazla etkilenen yetiştiricilik grubu olur, hem türlerimiz bu açıdan çok fazla etki altında kalıyorlar, bu açıdan meyve yetiştiricileri de tarım açısından, bitki yetiştiriciliği açısından da en fazla etkilenen esasında yetiştirici grubu içerisinde yer alıyor.

Bu son olayı bir kısaca şey yapayım: Bu nisan ayı içerisinde, nisan ayı ortasında gerçekleşen don olayı her ne kadar ilkbahar geç donu gibi görünse de yani donun meydana geldiği tarih itibarıyla ilkbahar geç donu gibi görünse de esas itibarıyla bir kış donu etkisi ortaya çıkaran bir don olayıydı. Niye? Çünkü derece itibarıyla kış aylarında karşılaşıcağımız bir don derecesiydi,

süre itibarıyla da kış aylarında yaşayabileceğimiz bir don süresi içerisindeydi. Bu nedenle, bu son yaşadığımız olay, her ne kadar ilkbahar geç donu gibi görünse de esasında bir kış donu etkisi ortaya çıkardı ve bundan korunmaya yönelik yapabileceğimiz esasında hemen hemen hiçbir şey de yoktu ki yapılan uygulamalar, tedbirler de bunu açık bir şekilde gösterdi çünkü hiçbir uygulama bu donun etkisini ortadan kaldırmadı. Yani sonuçta ağaçlarımız büyük ölçüde zarar gördü ve bu zarar sadece meyve ağaçlarında çiçek ve meyveyle sınırlı kalmadı, ağaçların dalları, belki çok yıllık dalları da bundan önemli ölçüde zarar gördü ve buna bağlı olarak da bizim şu anda esasında yapabileceğimiz uygulamalar çok sınırlı, bu derecede etkili olabilecek bir dona karşı yapabileceğimiz çok sınırlı. Bunu eğer sıklıkla yaşama durumu söz konusuysa bundan sonra, belki çok uzun vadeli tedbirlere yönelik uygulamalar yapmamız lazım. Yani bir kısa vadeli şeyler olabilir ama bir de uzun vadeli yapılabilecek şeyler olabilir. Özellikle ıslah burada çok önemli, daha uzun dönem içerisinde bu şekilde çok geç tarihlerde meydana gelebilecek ve daha şiddetli don olaylarına karşı daha tahammül edebilecek, tolerans gösterebilecek yeni çeşitlerin geliştirilmesi bu açıdan belki uzun vadede yapabileceğimiz çalışmalar.

Bir de kısa vadede yapabileceğimiz çalışmalar var. Burada, tabii, bu derece şiddetli bir don olayına karşı yapabileceğimiz uygulamaların etkisini çok fazla görebileceğimizi ben tahmin etmiyorum ama en azından öyle eksi 7'ler, eksi 8'lere kadar meydana gelebilecek don olaylarında donun şiddetini azaltmaya yönelik ve zararı azaltmaya yönelik bir kısım uygulamalara yönelik ürünler geliştirilebilir. Bunlar bir kısım kimyasal ürünler olabilir, bir kısım biyolojik ürünler olabilir. Özellikle faydalı mikroorganizmalar bunun içerisinde girebilir, işte aminoasitler gibi, organik asitler gibi, bir kısım organik maddeler gibi bir kısım uygulamalarla ağaçlarımızın bu don olaylarından daha az etkilenmesini sağlayacak, zararın daha aza indirgenmesini sağlayacak uygulamalara yönelik gerekli hazırlıklar yapılabilir. Bunlar, tabii, bizim karşılaştığımız ciddi tehditler.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Hocam, son bir dakikanız, toparlarsanız...

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ BAHÇE BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. AHMET EŞİTKEN - Tamam.

Bir de çok kısa olarak belki sonraki kısımda daha açarız, bir de bazı fırsatlar da ortaya çıkarabilir bu iklim değişikliği kısmı. Tabii, bu şekilde esasında vejetasyon biraz uzuyor. Yani kışlar biraz artık daha ılıman geçiyor, yazlar biraz daha uzun oluyor, ondan sonra, yaz mevsimi biraz daha ısınıyor. Fakat bu durum özellikle rakımın daha yüksek olduğu yerlerde, bu zamana kadar belki çok fazla üretim yapma imkânımızın bulunmadığı alanlarda, özellikle meyve yetiştiriciliğini yapamayacağımız, yapamadığımız alanlarda bu şekilde havaların nispeten birkaç derece yükselmesi, vejetasyonun döneminin biraz uzaması, belki bu alanlarda ilave bir meyvecilik alanının oluşmasına, meyve yetiştiriciliği yapabileceğimiz yeni alanların oluşmasına katkıda bulunabilir diyeyim ben, sonra devam ederiz.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Hocam, çok teşekkür ediyorum.

Yani o zaman bitki deseniyle artık iklim değişikliğini bir yerde bir uyumlu hâle getirecek çalışmalara aslında başlamış olmamız gerekiyordu.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ BAHÇE BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. AHMET EŞİTKEN - Tabii, mutlaka, evet.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Bunu çünkü uygulamaya dönüştürmemiz gerekiyor. O açıdan, krizi fırsata çevirmemiz lazım iklim değişikliği açısından.

Evet, diğer bir misafirimiz, konuşumuz Profesör Doktor Levent Şaylan.

Hocam, hoş geldiniz. Sizin konunuz biraz daha böyle iklimi direkt veriler açısından değerlendirip meteorolojiyle su kaynakları arasında bir ilişki kuralım ya da toprakla meteorolojik veriler arasında ilişkiyi, bitki ile meteorolojik veriler arasında ilişki kuralım şeklinde. Çalışmalarınızda enteresan bir bölüm var. Bence çok anlamlı, tarımsal meteorolojik bir bakış açısı. Bu konuda biz bu iklim değişikliğinin önümüzdeki dönemdeki olabilecek riskleri bu açıdan değerlendirdik, nasıl bir bakış açısı vermemiz lazım sizin uzmanlığınızın bakış açısıyla, felsefesiyle?

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İKLİM BİLİMİ VE METEOROLOJİ MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - Sayın Genel Müdürüm, teşekkür ederim.

Şimdi, kısaca tanıtmak lazım aslında, Sanıyorum buradaki tarımsal meteoroloji konusunda hem tarım eğitimi hem meteoroloji alanında yurt dışında doktoraasını yapmış olan tek kişi benim. Yaklaşık otuz beş yıldır doğrudan bu alanda çalışıyorum ve uluslararası ve ulusal çalışmalar yapıyorum. Biz otuz beş yıldır bu derdin, bu sıkıntıların geldiğini söylüyoruz. Efendim, tabii, sıkıntılar genelde başa gelince anlaşılıyor. Biliyorsunuz, deprem olunca depremin farkına varıyoruz, iklim değişikliğinde de kuraklıktan, vesairenden o sıkıntıları özellikle büyükşehirlerde yaşadığımız zaman onun farkına varıyoruz. Bu da, bu zirai don meselesi de bunlardan bir tanesidir. Ne zaman böyle ekonomik zarar, sosyal zarar veriyor, o zaman bunun farkına varıyoruz.

Şimdi, iklim değişiyordu zaten ama müdahale ettik ve değiştirir hâle geldik ve iklim modelleri konusunda çalışanlar -ki genelde uluslararası modelleri kullanırlar- bu modeller vasıtasıyla ülkenin ikliminin gelecekte nasıl değişebileceğini, farklı senaryolar vasıtasıyla -ki bunlar uluslararası senaryolar, sık sık değişir- belirlerler. Çok sayıda model vardır, bu modellerden bazılarını veya bütününü kullanıp bunlardan bir sonuç çıkar. Bir bölgenin, bir ülkenin iklimi nasıl değişecek? Yani sıcaklığından, nemine, yağışına vesaire birçok çıktıları vardır. Bu bir çıktıların bir kısmı ölçülmüş verilerle karşılaştırılabilir, bir kısmı ise karşılaştırılmaz. Bunların içerisinde en sıkıntılı veriler yani gelecek için yapılan tahmini zor olan veriler yağış verileridir yani iklim modelleriyle yapılan tahminlerde en sıkıntılı tahmin yavaş tahminleridir, özellikle günlük bazda ve rüzgâr gelir bunlardan sonra.

Şimdi, efendim, ben işin bu detaylarına girmek istemem ama iklim risklerimizin arttığını ben yıllardır söylüyorum. Ben bir Trakyalıyım, Kırklareliliyim, otuz beş yıldır bu konuyu memleketimde ve Trakya bölgesinde çoğunlukla olmak üzere, arada bir de televizyona çıkıp -çok sık olmamak kaydıyla çünkü benim görevim daha çok araştırma yapmak- söylemek isterim. İklim değişiyor, değişecek ve bizim artık tarımımız eskisi gibi olmayacak, gerçek bu. Don olayları meydana gelecek mi? Normalde, beklediğimiz trendler don olaylarının sayısının azalması yönündedir, onu söylemek lazım ama don olaylarının sayısının azalması demek, bu don olayının zarar vermeyeceği anlamına gelmiyor.

Şimdi, bu toplantının amacı -Sayın Komisyon üyelerimiz de burada- meydana gelen don olayı. Don olayı aslında başka bir faktörle daha alakalı, mart ayında meydana gelen sıcaklık artışıyla alakalıdır. Bu meydana gelen don olayını iklim değişikliğine doğrudan bağlayabilir miyiz? Hayır. Dolaylı olarak bağlayabilir miyiz? Evet. Neden dolaylı olarak bağlarız? Çünkü mart ayı bizim ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde en sıcak geçen aylardan bir tanesidir ki ülkemizde 3 santigrat derece ortalamanın üzerinde, normalin üzerinde gerçekleşmiştir. Meydana gelen don olayı engellenebilir miydi? Hayır. Bu don olayı ancak bir pasif yöntemle yani yer seçimi iyi olanlarda veya rüzgâr perdeleri doğal veya yapay olan yerlerde engellenebilirdi, bu da çok az, yüzde 10, yüzde 15 civarında kurtarabilir oradaki şeyi. Açıkçası, bu rüzgârla gelen yani kutuplardan gelen bir "oluk" dediğimiz bir olukla gelen bir soğuk hava kütesiydi ve biz bunu hava hareketlerinden takip ediyoruz, zaten ilgili genel müdürlük de bununla ilgili ikazları zamanında yaptı.

Şimdi, ben dinliyorum, genelde bütün oklar TARSİM'e doğru gidiyor ama şunun da hakkını yememek lazım: TARSİM yaklaşık beş altı sene kadar önce Türkiye'nin 21 lokasyonunda ki TARSİM için kritik olan yerlerde ve özellikle de sigortanın fazla yapıldığı yerlerde gelecekte ne gibi riskler olabileceği, don olayı da var bunun içerisinde, kuraklık da var, sıcak hava dalgaları da var. Aslında, önümüzdeki günlerde konuşacağımız veya günümüzde orman yangınlarının da paralelinde orman yangını, kuraklık, sel, dolu vesaire konuştuğumuz olayların hepsi gelecek yıllarda daha da başımızı ağrıttak konular olarak karşımıza çıkıyor. Bunların belirlenmesi önemli mi? Evet, kurumlar risk primlerini ona göre tespit edebilirler. Çiftçiler ne yapmalı? Çiftçiler zamanında ilgili kurumlar tarafından uyarılmalı ancak ilgili kurumlar neler? O ilgili kurumlar Meteoroloji Genel Müdürlüğü. Meteoroloji Genel Müdürlüğü bu uyarıları genelde ilçe bazında yaparlar yani çiftçinin bulunduğu tarlalar ki ülkenin tarım alanlarının yüzde 60'ı 50 dekarın altındadır. Dolayısıyla bu tarım alanlarının hepsinde tutarlı olmayabilir bu sonuçlar. Ne yapmak gerekir? Daha fazla ölçüm sistemlerine ihtiyacımız var. Her şeyi devletten beklemek mümkün mü? Bence değil, bazı yerlerde çiftçinin de elini taşın altına sokması gerekir. Çiftçi elini taşın altına nasıl sokacak bu ekonomik şartlarda? 58 yaş ortalamaya gelmiş bir çiftçiden bahsediyoruz ve devamlı da -ben bir Trakyalı olduğum için biliyorum- tarım alanlarını satıyorlar şu anda. Şehirdekiler tarım alanlarını alır hâlâ gelmişler çünkü ekonomik şartlar üretimleri, elde ettikleri ürün maliyetlerini karşılamıyor veya yeterli gelir yok.

Gelecek olursak iklim değişikliğine. Efendim, bugünkü şartlarda, biz bu ülkede herhangi bir lokasyonda bazı araştırmalar yaparak iklim değişikliği veya değişkenliği neticesinde verimin ne kadar değişebileceğini belirleyebiliriz. Trakya bölgesinde yaptık.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Hocam, son bir dakikanız ilk bölüm için.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İKLİM BİLİMİ VE METEOROLOJİ MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - Trakya bölgesinde yaptık çünkü daha fazla, daha yakın ve araştırma odaklı, daha doğrusu ölçüm sistemleri yerleştirmeniz lazım, spesifik çalışmalar yapmamız lazım, disiplinler arası çalışmalar yapmamız lazım; bu riskler artıyor yani bu beş dakika içerisinde size hepsini özetleyemem ama tarımın iklim değişikliğinden etkilenmesi, evet, çok, son derece kritiktir. Ben şöyle söyleyeyim size: En az yüzde 25 civarında rekolte kaybı bekliyoruz biz ileriki yıllarda Trakya bölgesinde, farklı bitkiler için bu oranlar değişiyor. İç Anadolu Bölgesi'nde yakın zamanda yaptığımız bir araştırma Konya civarında, gelecekte bitkilerin su tüketimlerinin yüzde 25 civarında artacağını görüyoruz. Bütün bunların hepsine bakarak sizin tarım politikalarınızı değiştirmeniz gerekiyor. Tarım politikalarını değiştirirken de ülkenin uzmanlarının sayısı 100 kişi değil Sayın Genel Müdür, ülkenin uzmanları bir elin parmaklarını geçmiyor. Doğru uzmanı bulmanız gerekiyor, doğru kişilerle hareket etmeniz gerekiyor ve bu uzmanların verdiği bilgileri doğal olarak kurumların veya yöneticilerin, karar vericilerin değerlendirilmesi gerekiyor.

Tarım bir başka boyutu daha var. Ben tarım, orman ve su meteorolojisinde çalışıyorum. Geçen haftalarda Eğirdir Gölü'ndeki su seviyesinin durumuyla ilgili biz yaklaşık iki buçuk senedir orada çalışmalar yapıyoruz. Orada da bir toplantıda bulunduk. Bu sektörün bir başka şeyi daha var: İklimini etkiliyor, iklimi değiştiriyor bunlar ormanlar ve tarım alanları. Biz bu çalışmaları yapıyoruz. Şunu da söylemek lazım: Geçen haftalarda Sayın Bakan Yumaklı söyledi, "Uygulamalı çalışmalar yapıyoruz biz." Yani biz teorik çalışmalardan ziyade araştırmacılar biz uygulamalı çalışmalar yapıyoruz, ülkemize özgün işler yapıyoruz.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Öyle de olmak zorunda. Teoride kalırsa ne yazık ki zararlarla karşı karşıya kalıyoruz Hocam.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İKLİM BİLİMİ VE METEOROLOJİ MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - Teşekkür ederim.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Hocam, ikinci bölümde devam edebiliriz sizle de.

Şimdi, üçüncü misafirimiz, Profesör Doktor İskender Gölle. Farklı bir bakış açısı var burada, hidrobiyoloji üzerinde çalışmış, su kaynaklarını aslında tarımla ilişkilendireceğiz. Su kaynaklarının akıbetiyle ilgili önümüzdeki dönemde neyle karşı karşıya geleceğiz? Bununla ilgili ne yapmamız lazım? Riskleri ve fırsatlar varsa fırsatı yoksa onu, o riski ortadan kaldıracak hangi yöntemleri, metodu ortaya koymamız lazım? Onunla ilgili sizlerin değerlendirmesini alalım.

Buyurun Hocam.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. İSKENDER GÖLLE - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın milletvekillerim, değerli katılımcılar; saygılar sunuyorum.

Evet, tarım, hayvancılık bir ülkenin motoruysa, bu motorun benzin ya da elektriği şüphesiz ki su ve "su" deyince de aklımıza sulak alanlar geliyor. Denizleri doğrudan saymıyoruz çünkü denizlerin suyu tuzlu olduğu için günlük insan faaliyetlerinde doğrudan kullanamıyoruz ne yazık ki. Fakat bu sulak alanların özellikle sanayi döneminden başlayarak günümüze kadar yüzde 80'ini kaybettik tüm dünyada ve bu yüzyılın sonuna kadar gerek aşırı su tüketimi gerekse de iklimsel dengesizlikler nedeniyle sulak alanların sadece yüzde 10'u geriye kalabilecek ve yine bu sulak alanlar konusunda Akdeniz çanağı ülkeleri en talihsiz olanlardan bir tanesi. Bu Akdeniz çanağı ülkelerindeki sulak alanların ne yazık ki yüzde 70'ini şu anda kaybetmiş durumdayız ve Türkiye'ye geldiğimizde ise 300 kadar sulak alandan geriye sadece 100 tane kaldı. Bunlar da aslında "kaldı." diyoruz ama ya seviyeleri oldukça azaldı ya da eski ekolojik işlevlerini yerine getiremez hâlâ geldiler. Ve ben Levent Hocam bahseder diye beklemiştim ve kötü senaryoda bu Akdeniz çanağında önümüzdeki bu yüzyılın sonuna kadar sıcaklıkların yüzde 20 daha artacağı

ve yağışlarının yüzde 30 daha azalacağı gibi durumlar söz konusu, tahminler söz konusu. Bu da bizi bir hayli üzüyor, bir hayli daha dikkatli olmaya aslında davet ediliyor.

Aslında yaşadığımız su sıkıntısı belki özellikle Burdur açısından söyleyecek olursak, tüm dünyadakiyle aynı. Nedeni, nüfusun çok aşırı artmış olması tabii ki. Eğer biz, örneğin, Burdur'da su sıkıntısı yaşıyoruz, 100 bin kişi suyu kullanmaya çalışıyor sadece merkezde. Bu su kullanmaya çalışan kişi 10 bin kişi olsaydı daha rahat bir durum sergileyecektik ve bu yine 1955-1960'lardan bu tarafa hem Burdur'da hem de dünyada nüfus 2 kat artarken su kullanımı 7-8 kat artmış yani insan nüfusuyla su kullanımı paralel gitmiyor, su kullanımı daha hızlı bir artış sergiliyor. Bu açıdan baktığımızda, işte, insanların su ayak izinin daha fazla olması, faaliyetlerinin su ayak izinin daha fazla olması ve aynı zamanda son zamanlarda buna tuz biber eken, bir de iklim değişikliğinin etkileriyle önümüzdeki süreçte su kaynaklarının kullanımının çok stratejik, kritik bir durum arz ettiğini söylemek zor olmayacaktır.

Evet, aslında şunu bilmemiz gerekiyor: Yani olayı doğrudan iklim değişikliğine bağlıyoruz ama iklim değişikliğine etkisini 2000'li yıllardan sonra belki toplum olarak hissetmeye başladık, belki meteorolojik olarak daha önce hissediyorduk. Ondan önce de aslında su sıkıntısı başlamıştı ve günümüzde artık şunu net olarak söyleyebiliriz: Su yok, hiçbir yerde su yok, Burdur'da yok, Mersin'de yok, Konya'da yok, Karaman'da yok, Niğde'de yok; hiçbir yerde artık su yok yani burada kuraklık ile susuzluğu da birbirinden ayırmamız gerektiğini düşünüyorum. Kuraklık çoğu zaman mevsimsel, meteorolojik olay gibi gözükmesine rağmen, susuzluk bizim talebimiz çok fazla olduğu için ve doğanın arzı yetersiz kaldığı için de otomatikman bir susuzluk durumuyla karşı karşıya bulunuyoruz. Bu arz talep dengesini sağlamanın artık bir tek yolu var, o da hani bir atasözümüz vardır, usul ayağını yorganına göre köşül ya da ayağını yorganına göre uzat. Bizim genellikle bugün yaptığımız ve hâlâ yapmakta olduğumuz durum, işte, Beyşehir Gölü'nde, Eğirdir Gölü'nde, kurumuş olan Akşehir Gölü'nde, keza suyunu doğrudan kullanamıyor olmakla beraber Burdur Gölü'nde, bütün bu bölgelerde yapmış olduğumuz durum suya göre faaliyet değil, faaliyete göre su kullanmak. Yani aslında, biz bir bakıma, işte, elma, vişne, kiraz yetiştirirken bu su kaynaklarının tükeneneğini ya da azalacağını çok fazla da göz önünde tutmuyoruz.

Aslında, ben, iyi bir doğa gözlemcisi olduğumu düşünüyorum, işim gereği sürekli arazideyim. Bu ilk krizler küçük kılcıl derelerde başladı, küçük kılcıl dereler ya göletlerin etkisiyle ya da aşırı yer altı suyu çekimleriyle yavaş yavaş kurumaya başladı. Küçük kılcıl dereler ana dereleri besleyemedi ve ana dereler gölleri besleyemedi. Örneğin, tabii, ihtiyaçtan hasıl olmuştur, "Burdur Gölü son elli yılda hacminin ve alanının yarısını kaybetti." diyoruz, artık ezberledik bu durumu fakat bunda 2010 yılına gelinceye kadar iklim etkisinden çok fazla bahsedemiyoruz çünkü yağış rejimlerinde çok fazla bir azalma olmadığı görülüyor. O zaman neden oldu? Tabii ki ihtiyaçtan da olmuştur. Burdur Gölü'nü besleyen kaynaklar üzerinde 25-30 tane gölet ve baraj inşa edildi. Bu gölet ve barajları inşa ederken şüphesiz doğanın -hani, ekonomik bir ihtiyaçtan hasıl oldu ama- taşıma gücünü düşünmedik. Hani, yağışın az olduğu dönemlerde bu göletlerin bir sonrakini besleyip besleyebileceğini düşünmedik. Birinci, ikinci ve üçüncü merhale göletleri yaptıktan sonra nitekim göle su gelmez oldu.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Hocam, toparlarsak.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. İSKENDER GÜLLE - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ve sonuçta bir gölde bir sulak alan, bir dere azalmaya başlıyorsa aslında bu bize bir sinyal veriyordur. Nasıl ki hani "gözler kalbin aynası" diyorsak göller de havzanın aynasıdır. Bir gölün su seviyesi düşmeye başladığı anda bu, bize bir ikaz olmalı, bu, bize bir sinyal olmalı, hemen demeliyiz ki burada bir aşırı su tüketimi var, aşırı su çekimi var ve biz bütün başta tarımsal faaliyetlerimiz olmak üzere diğer faaliyetlerimizi de ona göre önceliklendirmemiz gerekiyor.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Teşekkür ederim Hocam.

Diğer bir konuğumuz, misafirimiz Bitkisel Üretim Genel Müdür Yardımcısı İhsan Emiralioğlu.

Burada da Bakanlığımızın aslında bitkisel üretimdeki yapmış olduğu, özellikle bu iklim değişikliği ve iklim kriziyle beraber bakanlık nasıl bir aksiyon aldı? Biraz önceki konuşmalarda söylemiştik, tarımsal üretim planımız çok önemliydi. Bitkisel üretim planlamasında nasıl bir bakış açısıyla bu önümüzdeki dönemde yaşanacak bu iklim değişikliğinin, iklim krizinin risklerini ortadan kaldıracak nasıl tedbirler aldı, nasıl bir metot geliştirdi Bakanlık? Onlarla ilgili de bilgi alabilir miyiz İhsan Bey.

Buyurun.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜR YARDIMCISI İHSAN EMİRALİOĞLU - Sağ olun Sayın Genel Müdürüm.

Değerli milletvekillerimiz, kıymetli hazırun; ben de herkesi saygıyla selamlıyorum. Bitkisel üretim planlamasına neden ihtiyaç duyuldu? Önce, buradan birkaç cümleyle başlamak istiyorum. Tabii, kamuoyunda bilinen algısıyla aslında bitkisel üretim planlaması ihtiyacı, daha sonra tarımsal üretimin planlaması ihtiyacı arz ve talebin yönetilmesine yönelik bir ihtiyaçtan kaynaklandı ama geldiğimiz noktada kaynakların doğru yönetimi noktasında da önemli bir ihtiyacın olduğu ortada ve biz bitkisel üretim planlaması yaparken elimizdeki doğal kaynakları, en önemlisi, suyu ve iklimi doğru kullanma noktasında bir bitkisel üretim planlama modeli geliştirmek istedik ve önümüzdeki projeksiyonlarımızı da bu gelişen, değişen iklime, suya ve toprak yapısına göre sürekli, güncel, değişen ve yönetilebilir bir planlama argümanı ortaya koymak istiyoruz. Son elli yıla bakacak olursak dünya nüfusu 2 kat arttı, kentleşmede yüzde 37'den 57'ye çıkan bir kent nüfusu var ve bütün bunlara karşın doğal afetlerde iklim değişikliğinin de etkisiyle beraber yaklaşık 5 katlık bir artış söz konusu. Bu yaşanan doğal afetlerin de zararının neredeyse yüzde 50'den fazlası tarım sektöründe gerçekleşiyor. Dolayısıyla, iklim krizinden -iklim krizinin etkilerinden hocalarımız da bahsettiler- en önemli etkilenen sektörlerin başında bitkisel üretim ve tarımsal üretim geliyor. Biz ülke olarak, uluslararası verilere göre su stresi altında bir ülkeyiz. Şu an 85 milyon nüfusumuz var, 2030 yılında 93 milyon civarında bir nüfusumuzun olması bekleniyor. 2030 yılında eğer su kaynaklarımızı bu şekliyle kullanırsak, bir tedbir almaz, bir yöntem değişikliği uygulamazsak, elimizdeki kaynakları doğru yönetmezsek su stresi altındaki ülkeler kategorisinden su fakiri ülkeler kategorisine girme ihtimalimiz var önümüzdeki beş altı yıllık bir süreç içerisinde. Nüfusumuzdaki yüzde 10'luk bir artış su kaynaklarımızda beklenen yüzde 20'lik bir azalış söz konusu. İşte, tüm bunlarla beraber 5 Nisan 2023 yılında çıkan Tarımsal Üretim Planlamasına Dair Tarım Çerçeve Kanunu'nda yapılan

değişiklikle beraber Meclisimiz bize kanun değişikliğiyle beraber tarımsal üretimde bir planlama yetkisi verdi. Biz de bu süreçten itibaren önce ikincil mevzuatımızı, yönetmeliğimizi biz çıkarttık ve ülkemizdeki planlama kapsamına alacağımız ürünleri belirledik, bunu belirlerken suyu merkeze aldık. Öncelikle suyu nasıl yönetebiliriz? Suyu az kullanmamız lazım ama bir taraftan da ülkemizin arz talep dengesini iyi yönetmemiz lazım. Burada temel gıda ürünlerinde hububat, baklagil yağlı tohumlar ve patates ve soğan olmak üzere 13 temel üründe, 13 gıda ürünümüzde ülkemizin ihtiyacı olan temel gıda ürünlerini tarımsal üretim planlaması kapsamına aldık ve bunun yanında yem bitkileri ürün grubu, hayvancılığımızın temel girdisi olan yem bitkilerini de ilave "13 artı 1" diye tabir ettiğimiz yem bitkileri ürün grubumuzu da tarımsal üretim planlaması kapsamına aldık. Bununla beraber, tarımsal üretim planlamasında yasa bize birtakım önleyici, tedbir alıcı ve kısıtlayıcı birtakım yetkiler veriyor ama biz bu kısıtlayıcı yetkileri kullanmadan önce yönlendirici tedbirler anlamında yeni bir destekleme modeli ortaya koyduk ve bunu da yeni destekleme modelimizi de 1 Eylül bizim bitkisel üretim sezonunun başladığı tarihtir, her yıl 1 eylülünden itibaren üreticiler girdilerini temin ederler, ekecekleri ürünleri de yavaş yavaş belirlemeye başlarlar. Biz, yeni destekleme modelimizi 29 Ağustos tarihinde, 29 Ağustos 2024 tarihinde açıkladık ve 1 Eylül hem Çifçi Kayıt Sistemi'ne kaydın başladı hem yeni bitkisel üretim sezonunun başladığı tarihten önce açıkladık ve daha ekimden önce üreticilerimizin Bakanlık politikalarını, Bakanlığın planlama yaklaşımını ve hangi ürüne, hangi havzada, ne kadar destek alacağını açıklamış olduk. Birinci tedbirimiz en önemli planlamadaki yönlendirici yaklaşımımız bu oldu.

Bunun yanında, su kısıtı olan bizim ülke genelinde Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğümüzle, Tarım Reformu Genel Müdürlüğümüz ve bizim ortak çalışmalarla tespit ettiğimiz 52 tane yer altı su kısıtı yaşayan ilçemiz var. Buralardaki su kısıtı suyu doğru kullanma adına suyu çok tüketen ürünlerin münavebe kapsamına alınması ve suyu az tüketen ürünlere de işte, nohut gibi, buğday gibi, mercimek gibi suyu az tüketen, suyu diğer ürünlere göre daha az tüketen ürünlerimize de ilave bir destekleme modeli koyduk. Böylelikle, bu bölgedeki çiftçilerimizin suyu az kullanan ürünleri tercih etmelerine dair bir model geliştirmiş olduk.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - İhsan Bey, toparlayalım.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜR YARDIMCISI İHSAN EMİRALİOĞLU - Bir cümle daha, birkaç cümle daha ilave edeyim, bitireceğim hemen.

Son olarak da tarla grubunda bunları yaparken meyve grubunda da yüzde 6'dan daha düz eğimli olan alanlarda yeni meyve bahçe tesisine sınırlandırma getirdik. Bu da aslında ülke genelinde alınan makro bir karardı. Ben şubat ayındaki 21-25 Şubat 2025 tarihindeki donlardan sonra Mersin-Adana bölgelerini ziyaret ettim. Yaklaşık on beş yirmi gün sonrasında ziyaret ettiğimde şunu gördüm:

AYHAN BARUT (Adana) - O madde kalktı.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜR YARDIMCISI İHSAN EMİRALİOĞLU - Yok, yok, kalkmıyor. Yok, yok, yok. Hayır, hayır, şu anki değişen yönetmeliği mi diyorsunuz? Hayır, hayır, onlar aslında kısıtlama getirdi, daha fazla kısıtlama getirdi. Büyük ovadaki.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Şimdi, şöyle yapalım: Onunla ilgili bilgilendirme yaparız, kurul kararını açıklarız şeyi tamamlasın.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜR YARDIMCISI İHSAN EMİRALİOĞLU - Yüzde 6 eğimden düz alanlardaki meyve bahçelerinin dondan daha fazla etkilediğini, yamaçta, eğimli, rüzgâr akımının daha fazla olduğu yerlerdeki meyve bahçelerinin dondan daha az etkilendiğini gördük. Böylelikle, taban arazilerde bizim ziraatçılar olarak "don çukuru" diye tabir ettiğimiz yerlerdeki meyve bahçesi kurulmasının kısıtlanmasının iklim değişikliği anlamında önemli bir adım olduğunu ifade etmek istiyorum.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Teşekkür ediyorum. Örtü altı çok önemli, iklim değişikliği açısından çok önemli ve anlamlı bir karar aldığımızı da burada vurgulamak lazım.

Diğer bir panelistimiz, Doktor Ali Recep Nazlı. Kendisinin şöyle bir özelliği de var, hemen belirteyim; kendisi aynı zamanda bir çiftçi, onu da parantez içinde söyleyelim. Ali Bey de bize hem dünyada hem Türkiye'de iklim değişikliğini değer zincirindeki durumu nedir, neyle karşı karşıya kalacağız bu değer zincirinde, bununla ilgili bir bilgilendirme yapacak.

Buyurun Ali Bey.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BAKAN DANIŞMANI ALİ RECEP NAZLI - Evet, çok teşekkür ediyorum Değerli Genel Müdürlük.

Öncelikle Türkiye Büyük Millet Meclisine, Gazi Meclisimize çok teşekkür ediyorum. Böyle bir konuyu, böyle bir meseleyi araştırma komisyonu kurarak gündemimize getirdiği için ve tartışma platformunu daha geniş kitlelere yaymak adına böyle bir karar aldığı için şükranlarımı kendi adıma iletmek isterim ayrıca, bir çiftçi olarak da iletmek isterim şükranlarımı.

Ses gidiyor galiba.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Mikrofon bazen kapanıyor.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BAKAN DANIŞMANI ALİ RECEP NAZLI - Tamam, bununla devam edeyim.

Söyleyeceklerimin bir kısmında dünyada ve Türkiye'de, şu anda içinde bulunduğumuz ortamda, hakikaten zorluklarla, sıkıntılarla, geleceğe taşınmaya çalışan tarım ve gıda sektörünün ne durumda olduğunu, bir kısmında da -belki ikinci kısma kalabilecek- ikinci kısımda da dünya bu konuda neleri tartışıyor, hangi konularda, nasıl vaziyet almaya çalışıyor, onu konuşmaya çalışacağım.

Şimdi, bir defa şunu kabul edelim ki konuştuğumuz sektör tarım sektörü; varoluşsal riskleri çok yüksek bir sektör. Ülkemize bir bakalım; 78,5 milyon hektarlık bir araziye sahip bir ülke, bunun 24 milyon hektarı tarım arazisi, 23,4 milyon hektarı orman arazisi, resmî olarak 14,6 milyon hektarı mera arazisi, 2 milyon hektarı su yüzeyi, geri kalanı da işte şehirler, diğer yerleşim alanları vesaire. Toplamda doğal kaynağımıza baktığımızda aslında yüzde 80'inden fazlası toplu bir şekilde, birleşik ve bütünleşik bir şekilde bu Bakanlığın bünyesinde yürüyor, bunu görüyoruz. Biraz önce ifade ettiğim varoluşsal sorunlar nelerdir? Bunları bazı kaynaklar iklim değişikliği çerçevesine alır, bazı kaynaklar farklı şekillerde tanımlayabilir ama hangi şekilde, nasıl tanımlandığının bir önemi yok. İçinde bulunduğumuz durum, dünyada ve Türkiye'de bizi bazı noktalarda tarım ve gıda sektörüyle ilgili bazı kararları almaya mecbur kılıyor. Türkiye 1962'den beri Birinci Kalkınma Planı'yla beraber kendi kalkınma sistematikini bir düzene bağlıyor,

bir plana bağıyor ve bugün içinde bulunduğumuz On İkinci Kalkınma Planı. Yine altında bunun, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, yine, bunun altındaki kırsal kalkınma planları... Ki Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'ni Tarım Reformu Genel Müdürlüğümüz yeniledi, ocak ayı itibarıyla yeniden yürürlüğe koydu. Elimizde birçok plan ve program var.

Yine, küresel anlamda baktığımızda, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan, çok taraflı, ekonomik ilişkiye ve iletişime ve yönetişime dayalı olan, bizim sektörümüz açısından da gıda ve tarım sektörü açısından da planlı ticaret sisteminin çıktığını görüyoruz. Bu çöküşü nereden anlayabiliyoruz? 2021 yılında bizim net olarak yaşamaya başladığımız, 2019 yılında Çin'in Vuhan kentinde temelleri bir şekilde atılan ve dünyayı kasıp kavuran Covid'le beraber dünyadaki bütün uluslararası anlaşmaların, bütün uluslararası sözleşmelerin, ikili anlaşmaların, çok taraflı anlaşmaların hepsinin bir anda askıya alındığını gördük. 1995'te Dünya Ticaret Örgütü tarafından kurulan, oluşturulan Tarım Anlaşması'nın hepimizi bağlayan, taraf olan bütün ülkeleri bağlayan Tarım Anlaşması'nın hiçbir maddesinin bu kapsam içerisinde değerlendirilmediğini gördük. Yine, aynı şekilde Birleşmiş Milletler Gıda Tarım Örgütü'nün son yayınladığı rapora baktığımızda çok net bir şekilde şunu ifade ediyor ve kabul ediyor, diyor ki: "Benim 2030 sürdürülebilir kalkınma hedeflerim tutmadı." Dünyada 780 milyona ulaşan bir açlık; oysaki hedeflere göre 2030 yılına geldiğimizde dünyada açlık sıfırlanacaktı. Ülkemizde de aynı şekilde, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin Türkiye'ye bakan kısımları var. Dolayısıyla dünyada küresel anlamda tarım ve gıda sektörüyle ilgili yapılan planlar, yapılan analizler, yapılan değerlendirmeler maalesef tutmadı, başarılı olamadı. Bunu şiddetli bir şekilde son beş yılda yaşamaya başladık çünkü herkes bunu söylüyor, bugün de bir iki konuşmacı panelden önceki oturumda da konuşuldu. Tarım bir millî güvenlik meselesi, tarım çok önemli, tarım stratejik; evet, tarım bunu bize resmen önümüze getirdi "Siz bunu kabul etmeniz de etmemeniz de yaşayacaksınız." dedi. Bu konu yani şu anda araştırma Komisyonunun daha çok odaklandığı yani onun çerçevesini belirleyen konu zirai don konusu. Bu konuyu da biz iklim değişikliği çerçevesi içerisinde çoğunlukla değerlendiriyoruz ama bir şeyin altını da çizmek isterim: Yaptığımız kendimizden kaynaklanan, bizden kaynaklanan hataları da iklim değişikliği çerçevesinin altına koymayı bir alışkanlık hâline getirdik. Bugün Sayın Bakanımız da o yangınla ilgili gündem nedeniyle buraya katılamadı maalesef. Şimdi, yangın konusunu konuşurken iklim değişikliğiyle ilgili konuşuyoruz ama oysaki öteki taraftan biliyoruz ki yangınların, bugün ülkemizde yaşanan yangınların yüzde 85'i kimi kaynaklara göre yüzde 90'ı, kimi kaynaklara göre de yüzde 83'ü insan kaynaklı sebeplerden olmuş. Evet, yayılımı, hızı, artışı vesaire, bunları iklim değişikliği çerçevesinde konuşabiliriz ama zirai don olayını da kuraklığı da su kısıtını da iklim değişikliğini de bütün bunları konuşurken bize düşen sorumlulukları, Hükûmete düşen, bakanlıklara düşen, kurumlara düşen sorumlulukları; çiftçiye, üreticiye daha iyi bir sektör oluşturma adına yapmamız gerekenleri göz ardı etmememiz gerektiğini düşünüyorum.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Ali Bey, toparlayalım.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BAKAN DANIŞMANI ALİ RECEP NAZLI - Şimdi, şöyle bir dakikanızı daha almak isterim.

Değerli katılımcılar sigortacılık ve TARSİM sisteminden bahsetti. Şunu ifade etmek isterim: TARSİM'e zaten Genel Müdürlüğümüz burada, gerekirse sorulara cevap verir ama Avrupa Birliği geçen ay kendi sigorta sistemine yönelik bir rapor yayımladı, komisyon. Şimdi, dünyada tarımsal sigortacılık sistemi gerçekten çok ciddi bir şekilde sorgulanıyor. Üreticilerin ihtiyaçlarına cevap veriyor mu, vermiyor mu? Bu, ciddi bir şekilde eleştiriye tabi tutuluyor. Avrupa Birliği de bunu kendi içerisinde eleştiriye tabi tutuyor. Bakın, oradan size 2 tane rakam vereceğim: Sadece 2025 yılında Avrupa Birliği ülkelerinde tahmin edilen zarar, iklim kaynaklı ve sigorta kapsamına giren tahmin edilen zarar 28 milyar avro civarında ve bu da onların gayrisafi tarımsal hasılasının neredeyse yüzde 6'sına denk geliyor. Daha da ilginç bir rakam veriyorlar: Mevcut sistematik bu şekliyle devam ederse 2050 yılında toplam tarımsal üretiminin yüzde 66'sını kaybedeceğini düşünüyor, kaybedeceğini tahmin ediyor. Aynı tahminleri ve aynı analizleri Amerika'da da Kanada'da da ve tarımı gelişmiş, tarımda gerçekten ilerlemiş ülkelerde de görüyoruz. Dolayısıyla bizim gündemimiz neyse, belki başka sektörlerde, sanayide, hizmetlerde, turizmde aynı gündemi konuşmuyor olabiliriz ama hakikaten tarımda biz neyi konuşuyorsak bugün Avrupalılar da onu konuşuyor, Amerikalılar da onu konuşuyor dolayısıyla oradaki vaziyeti de takip edip oradaki gelişmelere uygun kendi modelimizi de oluşturmamız lazım.

İkinci kısımda da söz verirsiniz neler yapmamız gerektiğini anlatacağım.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Teşekkür ederim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Siz ne ekip biçiyorsunuz?.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BAKAN DANIŞMANI ALİ RECEP NAZLI - Benim Manavgat'ta seram var. Ayrıca, Ankara'da badem yetiştiriyorum. Konya Çeltik ilçesinde de arpa yetiştiriyorum.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sorun yok mu?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BAKAN DANIŞMANI ALİ RECEP NAZLI - Arpada bir sorun yaşadık, evet. Badem daha zaten hasada gelmediği için onda bir sorunumuz olmadı.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Şöyle yapalım: Zaman da iyice daraldı. Böyle bir iki cümlelik, bir iki spesifik soruyla hareket etmek istiyorum. Bir iki cümleyle tamamlayalım, sonra alalım olur mu Sayın Vekilim?

AYHAN BARUT (Adana) - Aslında sorularla olsa daha iyi...

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Genellikle panel uygulamasında soru yöntemi olmadığı için panelistler kendi fikir ve görüşlerini...

AYHAN BARUT (Adana) - Çalıştay bu.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Çalıştayı öğleden sonra yapacağız, bu çalıştay değil. 2 grubumuz var orada daha detaylı çalışacağız. Bu, sadece uzmanlarımızın...

AYHAN BARUT (Adana) - Hocamızı bulmuşuz, soralım gelmişken.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Şöyle hemen birer cümle yapalım.

AYHAN BARUT (Adana) - Neyi kısıtlıyoruz yani!

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Şimdi, şöyle Cuma namazın geç kalmayacaksak...

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BAKAN DANIŞMANI ALİ RECEP NAZLI - Sorsun Genel Müdürüm sorusunu, sorsun.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Alayım sorunuzu, tamam, yani istisnai bir durum yapıyoruz, normalde panelde soru olmaz da.

Buyurun.

AYHAN BARUT (Adana) - Ya, niye sorulmasın? Bu, eğer don araştırmasıyla ilgilisiye...

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Öğleden sonra çok kapsamlı tartışma olacağı için.

AYHAN BARUT (Adana) - Sizin gibi bilim insanlarını da bulmuşuz, soralım, siyaset yapmadan soruyoruz.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Öğleden sonra kapsamlı bir çalışma yapılacağı için, yoksa olmasaydı olurdu.

AYHAN BARUT (Adana) - Efendim, önce kendimi tanıtayım; ismim Ayhan Barut, Cumhuriyet Halk Partisi Adana Milletvekiliyim. Mesleğim ziraat mühendisi, ben de çiftçi bir milletvekiliyim. Uzun yıllardır Adana'da tarım yapmaktayım; narenciye, pamuk, buğday, mısır, her çeşit ürün yetiştiriyoruz.

Şimdi, hem ziraat mühendisi hem de bir çiftçi milletvekili olarak önce Ahmet Hocama kısa kısa soracağım, bir sorun var: Şimdi, biraz önce burada bulunma nedenimiz -Zirai Don Araştırma Komisyonu- "Bu sene olan don." dedi. Doğrudur, bu sene olan don ama esas burada bizim dikkatimizi çeken veya sizlerden aradığımız, beklediğimiz bu don ne ilk ne son bundan sonra da devam edecek, bundan sonraki olacak donlar da burada olunmuş; artık bu seneki dondaki çözüm noktası siyaset kurumunun, iktidarın, Tarım Bakanlığının, işte çiftçilerin görülecek zararı. Ama önümüzdeki dönemlerde hava sertliği daha da artarak gidiyor, oluşacak donla ilgili herhangi teknolojik anlamda bir öneriniz var mı? Yani mesela "ürün değişimi" dediniz, narenciye ürünü dikiyorsun beş senede ürüne geliyor ama beş seneden sonra verim alıyorsun, çiftçi onu kendini kurtarmak için iki-üç sene daha ekecek. Öyle, bugünden yarına ürün değişimi...Elbette dona dayanıklı çeşitler geliştirilsin, bu da bizim önerimiz ama bu da bir maliyet gerektirir. 7-8 dereceye kadar korunan bir sistemi, aslında söylediniz "Ürünler var." dediniz, ürünlerden ziyade Çukurova'da örneğin, narenciyede don kırıcı pervaneler var, eksi 1-2 dereceye kadar olanı kontrol ediyor. Burada aradığımız bütün diğer meyvelerde de 7-8 dereceye kadar hatta 10 dereceye kadar teknolojik olarak bir seçim veya bir tercih veya bir çalışma var mı diye bunu söyledim.

Levent Bey'e meteorolojide olduğu için soruyorum: Örneğin, bir meyve bahçesine, bir alanda soğuk don vuruyor, o bahçeyi tamamen kurutuyor yani başındaki bahçede hiçbir hasar yok. Bunu meteorolojik olarak neye yorumluyorsunuz? Yani dalga dalga böyle harita gibi oluyor. Bir tarlada var, bir tarlada yok, bilim gözüyle değerlendirelim.

İskender Bey sudan bahsetti. Su kaynaklarımız, evet, 112 milyar metreküp ülkemizin. Kişi başına 1.300 metreküp düşüyor. Zengin ülkeler 5 bin, 10 bin metreküpe sahip ama biz su kıtlığı çeken ülkeyiz gittikçe -biraz önce hocam da söyledi- su bulamaz hâle geleceğiz. Su kaynaklarımızı yani artırma şansı yok herhâlde 111-112 milyar metreküpü artırma şansımız var mı? Varsa su kaynaklarımızı artıralım eğer yoksa ki yok, bilimsel olarak o zaman, her zaman söylüyoruz bu suyun yüzde 77'si tarımda kullanılıyor ve özellikle de vahşi sulamada yani "salma sulama" denilen ve açıkta da giden sularla kanaletlerde kırıklaşma, buharlaşmayla suyun neredeyse yarısı kayboluyor. O zaman kapalı basınçlı sulama sistemine geçmemiz gerekiyor. Doğru mudur? Bunu şey yapmak istedim.

Bir de bu arazi eğimi... 2 Temmuz 2025'te bir yönetmelik çıktı: Tarımsal Üretim Planlaması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. Bu yönetmeliği ben okuyorum son maddeyi birlikte yorumlayalım ve sorumu bitireceğim. Şimdi, diyor ki: "Kanunda belirtilen büyük ova koruma alanlarında asgari tarımsal arazi büyüklüğü aranmaksızın eğimi yüzde altının altında olan arazilerde yeni meyve bahçesi tesisine izin verilmez. Ancak, aşağıda belirtilen şartlar kapsamında il planlama kurulu kararıyla belirlenen alanlara, Kurul tarafından onaylanması hâlinde havza veya işletme bazında izin verilebilir:

a) İşlemeli tarıma uygun olmayan yerler.

b) Arazinin bulunduğu en küçük yerleşim birimi olan köy veya mahallede çayır, mera hariç toplam tarım alanının yüzde 80'inden fazlasının dikili tarım alanı olduğu yerler."

(b) şıkkı neyi ifade ediyor? (b) şıkkı, şimdi, Çukurova'da, Adana'da tarım alanları tamamen narenciye ve diğer sert çekirdeklerle döndü.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Şöyle yapalım mı Sayın Vekilim? Şimdi, sizin sorduğunuz soruların hepsi çok kıymetli ve anlamlı ve doğru sorular. Yalnız biz bunların hepsini cevaplamaya kalkarsak büyük ihtimal şey yetişemeyecek.

AYHAN BARUT (Adana) - Hayır, bu önemli de o yüzden sordum.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Sadece ona bir şey verelim. Diğerlerini öğleden sonra zaten Çalıştay 1'in amacı...

AYHAN BARUT (Adana) - Hepsini birlikte sordum ben. Siyaset karıştırmadan sordum gördüğünüz gibi.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Hocalarımın hepsi orada olacak zaten. Öğleden sonraki çalıştayda zaten hocalarımız orada...

AYHAN BARUT (Adana) - Verilirse bu çalıştaya faydası olur. Amacımız bu. Meclise götürüp ilgili idareye iyi bir rapor sunmak, derdimiz bu.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Tabii, tabii.

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BİTKİSEL ÜRETİM GENEL MÜDÜR YARDIMCISI İHSAN EMİRALİOĞLU - Sayın Vekilimin sorusunu hemen iki cümleyle cevaplayayım?

Sayın Vekilim, (a) ve (b) bendindeki bahsettiğiniz "işlemeli tarıma uygun olmayan alanlar" ve "yüzde 80'inden fazlası meyve bahçesi olan alanlar" ifadesi 14 Eylül 2023 tarihinde yayınlanan ilk yönetmeliğimizde olan ifadeler. Bunları getirmemizdeki maksat, bizim tarla ziraatında eğer... Özellikle Mardin civarında biliyorsunuz bazı alanlar vardır ki "Demir girmez." derler, çok fazla taşlık alanlardır. Şu an Türkiye genelinde bu kapsamda izin verdiğimiz sadece 5 ya da 10 dekarlık birkaç tane parselimiz var, başka iznimiz yok. Zaten ilk düzenlememizde vardı bu yöntem.

Diğer yüzde 80 meselesi de bir köyde, arazilerin yüzde 80'i meyvelik olmuşsa arada kalan birkaç tane parselde de zaten tarla ziraatı yapılması mümkün değildir. Bu köyde artık meyvecilikle ilgili bir kümelenme oluşmuştur. Dolayısıyla, biz burada yüzde 20'lik alanla ilgili bir kısıt getirmemiştik ilk baştan beri. Şu anki yönetmelik değişikliğinde getirdiğimiz konu da aynı, Adana'yı da bağlayan bir konu. Bizim bir istisnamız vardı, demiştik ki: 5 dekarın altındaki parsellerde yüzde 6 eğim şartını aramayalım, bunlar

artık aileye küçük parsellerdir; burada çiftçimiz bir meyve bahçesi kurmak istiyorsa kursun demiştik. Şu an burada bir ilave kısıt getirdik bu yönetmelik değişikliğiyle beraber. Büyük ova olan, büyük ova ilan ettiğimiz alanlarda 5 dekar şartını kaldırdık. Yani Çukurova'daki 5 dekara bu yönetmelikten önce izin veriyorduk büyük ova alanında; şimdi artık ona da izin vermiyoruz. Dolayısıyla, bu yönetmelik değişimi yüzde 6'yla ilgili getirilen bir rahatlatma değil, bir tık daha kısıtlamış olduk olayı. Durum net olarak böyledir.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Şimdi, Sayın Vekilim, her bir hocamın ikişer cümle geçmemek kaydıyla cevabını alalım, öğleden sonra daha detaylı tartışırız.

Buyurun.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ BAHÇE BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. AHMET EŞİTKEN - Şimdi, Sayın Vekilimin sorduğu soruyla ilgili benim verdiğim örnek eksi 7, eksi 8'ler gibi örnekler, ılıman iklim meyve türleriyle ilgiliydi. Sizin söylediğiniz subtropiklerle ilgili zaten o değerlerle bizim o türleri şey yapabilmemiz mümkün değil çünkü onların tahammül edebileceği, tolerans gösterebileceği...

AYHAN BARUT (Adana) - Şimdi doğru da acaba don kırıcı gibi teknolojik anlamda bir çalışma var mı?

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ BAHÇE BİTKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. AHMET EŞİTKEN - Evet, şimdi orada şu olabilir: Mesela, diyelim ki onun tolerans gösterebileceği, tahammül edebileceği sınır eksi 4, eksi 5 derecedir. Örnek veriyorum. Biz oraya belki 1-2 derecelik bir katkı yapabilecek ilave şeyler, özellikle ürünler konusunda, bu konuyla ilgili çalışmaların yapılması lazım. Kısa vadede bunun özellikle hemen devreye girmesi gerekiyor. Islah uzun vadeli, özellikle onu söyledim. Uzun vadeli buna bir ıslah programının yapılması gerekiyor. Burada özellikle bir kısım aminoasitler çok değerli. Bizim yaptığımız çalışmalarda elde ettiğimiz sonuçlar var. Özellikle bitkilerin don toleransını kazanmada çok büyük katkısı olduğu bir kısım aminoasitler var, bir kısım organik maddeler var, bir kısım mineraller var. Özellikle bu ilk bahar dönemindeki dönemde meydana gelen don olaylarına karşı bitkilerin toleransını böyle 1-2 derece yükseltebilecek uygulamalara yönelik çalışmaların daha yoğun hâle getirilmesi lazım ki kısa sürede kısa vadede hemen sonuç alabilelim. Çünkü, onlar kısa dönemde hemen sonuca ulaşabileceğimiz çalışmalar. Buna yönelik çalışmalarımız var, biz kendimiz bu konuda çalışıyoruz. Bir kısım mikroorganizmalar var, özellikle faydalı mikroorganizmalar; bunlarda böyle 1-2 derece civarında katkı sunabiliyorlar. İşte o durumda, diyelim ki, tahammül derecesi eksi 4 derece ama eksi 5 dereceye düştü sıcaklık, işte o 1 dereceyi, belki 1-2 dereceyi tolere edebilecek uygulamalara yönelik çalışmaların yoğunlaşması gerekiyor, hızlı bir şekilde ürüne dönüştürmemiz gerekiyor bunları. Bu açıdan çalışmalarımız da devam ediyor yoğun bir şekilde. b

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Teşekkür ederim Hocam.

Hocam, size yöneltilen soruyu da kısaca alabilir miyiz.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İKLİM BİLİMİ VE METEOROLOJİ MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - Sayın Vekilimizin sorusuna cevap vereceğim ama önce söylemek lazım. Bu gerçekleşen zirai don olayı tarımda bir deprem yaratmıştır, önümüzdeki yıllarda da tarımda depremler olacaktır ama farklı yerlerden vuracaktır, kuraklıktan, şimdi orman yangınlarından. Sıcak hava dalgaları daha büyük bela açacaktır. Açık söylemek gerekirse, Türkiye'de yaptığım bazı özel yerlerdeki araştırmalara dayanarak bunları söylüyorum. Kuraklık zaten başımızın belası olarak karşımıza çıkar ama her yağışın azalması tarımsal kuraklığa neden olmaz. Şunu söylemek lazım: Ben sayın vekilim söyledi "Meteoroloji mühendisliği bölümünden geliyoruz." diye ama bizim ismimiz "İklim bilimi ve meteoroloji mühendisliği" oldu. Meteoroloji mühendisleri sadece hava tahmini yapmazlar Sayın Vekilim. Bizim bölümümüzün yaklaşık yüzde 30'u hava tahminiyle ilgilenir, geri kalanı tarım, orman meteorolojisinden tutun su meteorolojisine, enerji meteorolojisine hatta yukarı atmosfer uzay havasına kadar ilgileniriz. Dolayısıyla, Türkiye'nin çok iyi yetişmiş elemanları var ve şunu söylemek lazım: "İklim değişikliğinde Türkiye'nin merkezi neresi?" dersiniz MGM Meteoroloji Genel Müdürlüğüdür, ikincisi de İstanbul Teknik Üniversitesi İklim Bilimi ve Meteoroloji Mühendisliği bölümüdür. Asıl beyin kaynağımız tabii ki diğer üniversitelerde ve diğer kurumlarda çalışanlar var ama asıl beyin kaynağımız bu alanda burasıdır. Şimdi, efendim "Ne yapmak lazım?" sorusuna sizin yağış sorusu en kolay bizim için karşımızda bir problem var, uzun zamandır da bu problemi çözmedik aslında. Yapılması gereken önlemleri, nelerle karşılaşacağımızı belirlemek ve bunlara karşı nasıl önlem alacağız. Çiftçi bazında bakacak olursak yapabileceği şeylerden bir tanesi sigorta. Öyle gözüküyor ki çiftçi bunun farkında değil. Değişik sebepler olabilir.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Hocam, bunu çalıştayda yoğun tartışırız, kısa...

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İKLİM BİLİMİ VE METEOROLOJİ MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - TARSİM'i eleştirebiliriz veya çiftçiye eleştiririz. Bunlar en kolay şeyler ama ben şöyle bakıyorum olaya: Bu olaylar gerçekleşecekse -ki öyle tahmin ediliyor- bu olaylar gerçekleştiği zaman ondan önce biz çiftçiye nasıl eğitiriz, nasıl bilgilendirebiliriz? Şimdi, İklim Kanunu'nda sanıyorum iklimle ilgili bir araştırma merkezi kurulması planlanıyor. Doğrudur, inşallah, iyi organize edilir, doğru kişilerle. İkinci şey ise bizim bu çiftçilerimizi bu ekstrem hava olaylarından daha az zararlı kurtarabilmek için nasıl önlem almamız gerektiği konusunda önceden bilgilendirmemiz lazım. Bunları nerede yapacağız? Bunlar efendim, TAGEM'in araştırma enstitüleri var. Bunları belirli merkezlerde odaklamamız ve buralarda yeni teknolojilerin ve eski teknolojilerin hepsini bizim bunlara göstermemiz lazım.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Hocam, toparlayalım.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İKLİM BİLİMİ VE METEOROLOJİ MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - Bunları yapmazsak olmaz.

Sizin sorunuza gelecek olursak...

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Daha gelmedik mi soruya Hocam? O zaman o sorunun cevabını çalıştayda alalım.

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İKLİM BİLİMİ VE METEOROLOJİ MÜHENDİSLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. LEVENT ŞAYLAN - O zaman ben size arada söyleyeyim.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Evet, buyurun Hocam, bu suyu artırabilir miyiz?

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. İSKENDER GÜLLE - Sayın vekilimiz de sordular, ne yazık ki bir gram bile artıramayız, elimizdeki suyu da kaybediyoruz. O 112 milyar

metreküp 80'lerde ortaya atılmış bir rakam, şu an bunun çok daha altında olduğumuzu düşünüyorum. Hem yağış azalması... Toprak çok sıcak yağın yağmur yeraltına sızmadan buharlaşıyor, toprak çok sıcak akışa geçmeden buharlaşıyor, kar paketleri zaten olmaz oldu. Hocamın yanında ahkam kesmeyeyim, bu bir gerçek.

Diğer konuya gelirsek doğa bizden çok daha hızlı değişiyor, biz hep gerisinde kalıyoruz. Bu nedenle, kesinlikle bizim hızlı bir mantalite değişimine ihtiyacımız var. Her yerde, her ürün yetiştirmeli mi? Mesela Burdur'da işte fasulye "örtü altı tarım" diyoruz, Burdur çok kurak bir iklime sahip. Yıllardır burada büyükbaş hayvancılık öne çıkan bir yetiştiricilik sektörü oldu fakat geleneksel olarak 1970'lerdeki, 80'lerdeki kanatlı ve küçükbaş geçmek gerektiğini düşünüyorum.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Hocam, toparlayalım.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ ÖĞR. ÜYESİ PROF. DR. İSKENDER GÜLLE - Son sözüm, ne yaparsak yapalım suyu korumanın bir tek yolu var, o da sağlıklı su havzaları oluşturmak. Madencilikle, mermercilikle, orman yangınlarıyla, tarımla bozulmuş su havzalarının restorasyonu ve rehabilitasyonu yapılarak oradan bedava su temin edeceğiz. Su havzaları doğanın su fabrikalarıdır.

Teşekkür ediyorum Hocam.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - İhsan Bey zaten söyledi.

Ali Recep Bey, son bir cümleiniz var mı?

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI BAKAN DANIŞMANI ALİ RECEP NAZLI - Bir cümle; herkese hayırlı günler.

MODERATÖR DR. OSMAN YILDIZ - Çok teşekkür ediyorum.

Panelimize katıldıkları için hocalarımıza teşekkür ediyoruz. (Alkışlar)

Siz değerli misafirlerimize de teşekkür ediyoruz. Zaman uzun olsaydı daha verimli ve uzun soluklu anlatırlardı. Hepinize çok teşekkür ediyorum katkılarınızdan dolayı.

Öğleden sonra hem Çalıştay 1 hem Çalıştay 2'de çok detaylı bir şekilde zaten bu konular tartışılacak, karara bağlanacak.

Hepinize saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ederim.

MODERATÖR BARIŞ SEVEN - Çok değerli konuklarımız, panelimiz burada sona ererken katkılarından dolayı tüm panelistlerimize ve moderatörümüze teşekkür ederken programımızın son bölümünde belge takdim olacaktır.

Süt Sığırcılığı İşletmeleri Belgelendirme Programı kapsamında sertifikalarını almak üzere yetiştiricilerimiz Sayın Baki Canlı, Sayın Halil Çiçek, Sayın İsmail Altay ve Sayın Mehmet Besler'i sahneye davet ediyorum.

Kendilerine belge takdimi için Komisyon Başkanımız Profesör Doktor Sayın Adem Korkmaz ve Rektörümüz Profesör Doktor Sayın Hüseyin Dalgacı sahneye davet ediyorum. (Alkışlar)

(Belge takdimi yapıldı)

Değerli konuklarımız, programımız saat 14.30'da çalıştay oturumlarıyla devam edecektir.

Kapanma Saati: 13.12